

Η

ΑΡΧΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

6ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στις 16 Απριλίου 2021 με την εξής σύνθεση: Ειρήνη Αψοκάρδου Πρόεδρος και Εισηγήτρια, Ιωάννα Θεμελή και Μαργαρίτα Κανάβα Μέλη.

Για να εξετάσει την από 8-03-2021 Προδικαστική Προσφυγή με Γενικό Αριθμό Κατάθεσης (ΓΑΚ) Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ) 490/8-3-2021 του οικονομικού φορέα με την επωνυμία «...» και τον διακριτικό τίτλο «...» (εφεξής η «προσφεύγουσα»), που εδρεύει στην ..., οδός ..., αρ. ..., όπως εκπροσωπείται νόμιμα.

Κατά του Δήμου ... (εφεξής η «αναθέτουσα αρχή»), όπως εκπροσωπείται νόμιμα και

Της παρεμβαίνουσας εταιρείας με την επωνυμία «...» και τον διακριτικό τίτλο «...» (εφεξής η «παρεμβαίνουσα»), που εδρεύει στην ..., οδός ..., αρ..., νομίμως εκπροσωπούμενης.

Με την προδικαστική προσφυγή η προσφεύγουσα αιτείται να ακυρωθεί η υπ' αριθμ. ...απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής της αναθέτουσας αρχής κατά το μέρος κατά το οποίο κρίθηκε αποδεκτή η προσφορά της παρεμβαίνουσας και να αναδειχθεί η ίδια προσωρινή ανάδοχος και να της ανατεθεί η εκτέλεση του προκείμενου έργου.

Με την παρέμβασή της η παρεμβαίνουσα επιδιώκει την απόρριψη της ως άνω προσφυγής και, εν τοις πράγμασι, τη διατήρηση του κύρους της προσβαλλόμενης.

Η συζήτηση άρχισε αφού άκουσε την Εισηγήτρια Ειρήνη Αψοκάρδου

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφτηκε κατά τον Νόμο

Αριθμός απόφασης: 811/2021

1.Επειδή για την άσκηση της κρινόμενης προσφυγής έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο σύμφωνα με τα άρθρα 363 του Ν. 4412/2016 και 5 του ΠΔ 39/2017, ύψους 5.242 ευρώ (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό ..., το από 7-03-2021 αποδεικτικό τραπεζικής συναλλαγής της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος για την πληρωμή του εν λόγω παραβόλου και εκτύπωση από την σελίδα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών με την ένδειξη «δεσμευμένο»). Το ποσό του παραβόλου υπολογίζεται με βάση την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, ήτοι 1.048.387,10 ευρώ μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.

2.Επειδή η αναθέτουσα αρχή με την υπ' αριθμ. ΑΔΑΜ ...Διακήρυξη προκήρυξε ανοικτό ηλεκτρονικό διαγωνισμό για την επιλογή αναδόχου κατασκευής του έργου: «Διευθέτηση Κεντρικού Χειμάρρου ...», με το κριτήριο την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, συνολικού προϋπολογισμού 1.048.387,10 ευρώ μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ.

3. Επειδή το πλήρες κείμενο της διακήρυξης καταχωρήθηκε στο Κεντρικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ) στις 31-12-2020 (Α.Δ.Α.Μ. ...) καθώς και στη διαδικτυακή πύλη του ΕΣΗΔΗΣ, όπου έλαβε αύξοντα αριθμό ΕΣΗΔΗΣ

4. Επειδή ο διαγωνισμός που προκήρυξε η αναθέτουσα αρχή ως εκ του αντικείμενου του, της προϋπολογισθείσας αξίας της σύμβασης και του χρόνου εκκίνησης της διαδικασίας, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016, σύμφωνα με το άρθ. 345 του ν. 4412/2016.

5.Επειδή η υπό εξέταση προδικαστική προσφυγή: α) έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα καθόσον κατατέθηκε στις 8-03-2021 στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα μέσω της «επικοινωνίας» του ΕΣΗΔΗΣ στις 26.02.2021 και β) κοινοποιήθηκε στην ΑΕΠΠ από την προσφεύγουσα αυθημερόν με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 361 και τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 362 του Ν. 4412/2016 και την παρ. 1 εδ. α) του άρθρου 4, και την παρ. 2 του άρθ. 8 του ΠΔ 39/2017.

6. Επειδή η προσφεύγουσα, ως προσφέρουσα της οποίας η

προσφορά κρίθηκε αποδεκτή και καταταχθεί δεύτερη στη σειρά μειοδοσίας, θεμελιώνει έννομο συμφέρον για την άσκηση προδικαστικής προσφυγής κατά της επίμαχης απόφασης, ως προς το μέρος που αφορά στην αποδοχή της παρεμβαίνουσας που έχει αναδειχθεί προσωρινή ανάδοχος και, εν προκειμένω, στη ζημία της από τυχόν παράνομη συμμετοχή τρίτου στον διαγωνισμό και στο επιδιωκόμενο όφελος από την απόρριψη της προσφοράς της παρεμβαίνουσας (βλ. ΕΑ ΣτΕ 1216/2006, πρβλ ΕΑ ΣτΕ 512/2002, 517/2001), επιδιώκοντας ευλόγως να της ανατεθεί η συγκεκριμένη σύμβαση.

Περαιτέρω, απαραδέκτως αιτείται η προσφεύγουσα να αναδειχθεί προσωρινή ανάδοχος και να της ανατεθεί το εν θέματι έργο καθόσον το εν λόγω αίτημα εκφεύγει της αρμοδιότητας της ΑΕΠΠ, η οποία, επί αποδοχής προσφυγής κατά πράξης ακυρώνει ολικώς ή μερικώς την προσβαλλόμενη πράξη, ενώ επί αποδοχής προσφυγής κατά παράλειψης, ακυρώνει την παράλειψη και η υπόθεση αναπέμπεται στην αναθέτουσα αρχή για να προβεί αυτή στην οφειλόμενη ενέργεια, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 367 παρ. 2 του Ν. 4412/2016 και δεν έχει εξουσία να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη πράξη, καθ' υποκατάσταση της αναθέτουσας αρχής (ΕΑ ΣτΕ 54/2018 και βλ. ενδεικτικά αποφάσεις 6ου Κλιμακίου ΑΕΠΠ 93-94/2020, 1224/2020).

7. Επειδή στις 9-03-2021 η αναθέτουσα αρχή προέβη σε κοινοποίηση της υπό εξέταση προσφυγής προς την παρεμβαίνουσα, ήτοι την μοναδική συνδιαγωνιζόμενη εταιρεία δια μέσω της «Επικοινωνίας» του ηλεκτρονικού τόπου του διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 α του ΠΔ 39/2017.

8. Επειδή με την με αρ. 588/2021 Πράξη της Προέδρου του 6^{ου} Κλιμακίου, ορίσθηκε Εισηγητής και ημερομηνία συζήτησης και κλήθηκε η αναθέτουσα αρχή να υποβάλει τις απόψεις της επί της υπό εξέταση προσφυγής.

9. Επειδή στις 18-03-2021 η αναθέτουσα αρχή απέστειλε τις απόψεις της στην ΑΕΠΠ, σύμφωνα με τις διατάξεις της περ. β της παρ. 1 του άρθρου 365 του ν. 4412/2016, επί της υπό εξέταση προσφυγής, τις οποίες κοινοποίησε αυθημερόν στην προσφεύγουσα.

10. Επειδή η παρεμβαίνουσα κατέθεσε εμπροθέσμως στο διαδικτυακό τόπο του διαγωνισμού την από 18-03-2021 με αρ. ΓΑΚ ΑΕΠΠ ΠΑΡ.

1499/2021 παρέμβαση δοθέντος ότι έλαβε γνώση στις 9-03-2021 της υπό εξέταση προδικαστικής προσφυγής, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 362 του ν. 4412/2016 για την οποία θεμελιώνει άμεσο, προσωπικό και ενεστώς έννομο συμφέρον καθώς η προσφορά της έχει κριθεί αποδεκτή και έχει ανακηρυχθεί προσωρινή ανάδοχος και ως εκ τούτου, επιδιώκει τη διατήρηση της προσβαλλόμενης.

11. Επειδή, σε συνέχεια των ανωτέρω, η υπό εξέταση προσφυγή νομίμως εισάγεται ενώπιον του 6^{ου} Κλιμακίου της ΑΕΠΠ σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 346 και 360 του ν. 4412/2016 και του άρθρου 3 του Π.Δ/τος 39/2017.

12. Επειδή στην επίμαχη διαγωνιστική διαδικασία έλαβαν μέρος δεκατρείς οικονομικοί φορείς, μεταξύ των οποίων η προσφεύγουσα και η παρεμβαίνουσα με τις υπ' αριθμ. συστήματος ...και ... προσφορές τους αντίστοιχα.

Με το Πρακτικό Ι η αρμόδια Επιτροπή εισηγήθηκε την αποδοχή αμφότερων των προσφορών, ενώ με το Πρακτικό ΙΙ εισηγήθηκε την ανάδειξη της παρεμβαίνουσας ως προσωρινής αναδόχου και η προσφεύγουσα κατατάχθηκε δεύτερη στη σειρά μειοδοσίας.

Με την προσβαλλόμενη εγκρίθηκαν το ως άνω Πρακτικό.

13. Επειδή η προσφεύγουσα ισχυρίζεται στην προσφυγή της ότι: « [...] *B. ΛΟΓΟΣ ΑΚΥΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ και ΑΠΟΡΡΙΨΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ ...*

Κατά πάγια νομολογία, η διακήρυξη του διαγωνισμού αποτελεί κανονιστική πράξη, η οποία διέπει τον διαγωνισμό και δεσμεύει τόσο την αναθέτουσα αρχή, η οποία διενεργεί αυτόν (ΣτΕ 3703/2010, 53/2011, ΕλΣυν Πράξεις Τμήματος VI 78/2007, 19/2005, 31/2003 κ.λπ.), όσο και τους διαγωνιζόμενους. Η δε παράβαση ουσιωδών διατάξεων της διακήρυξης οδηγεί σε ακυρότητα των αποφάσεων της αναθέτουσας αρχής, με τις οποίες εγκρίνονται οι επιμέρους φάσεις της διαδικασίας, καθώς και το αποτέλεσμα του διαγωνισμού (ΣτΕ 2772/1986, 3670/1992, 2137/1993 κ.λπ.).

Αντιστοίχως, η παράβαση τέτοιων διατάξεων της διακήρυξης από τους διαγωνιζόμενους, καθιστά απαράδεκτες τις υποβληθείσες προσφορές τους. Άλλωστε, η αρχή της δεσμευτικότητας της διακήρυξης κατοχυρώνεται και στο

ενωσιακό δίκαιο, αφού κάθε απόκλιση από τους όρους αυτής, αποτελεί παραβίαση της αρχής της ισότητας των διαγωνιζομένων (ΔΕΕ, Απόφαση της 18.10.2001, Υπόθεση C-19/00 Siac Construction Ltd, σκέψεις 34 και 44, ΔΕΕ, Απόφαση της 25.04.1996, Υπόθεση C-87/94, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 54 κ.λπ.).

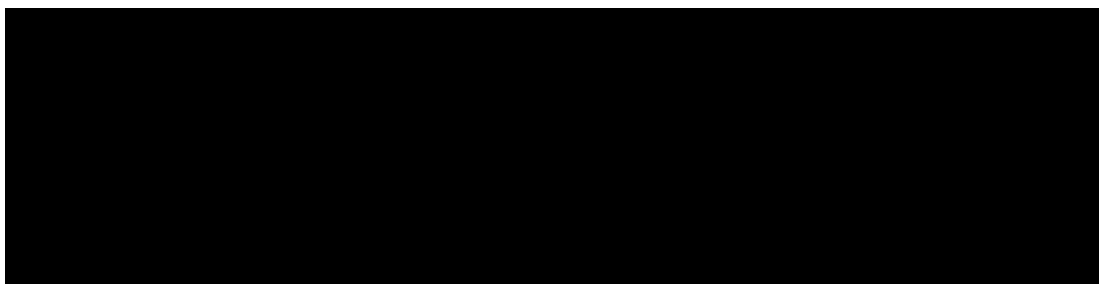
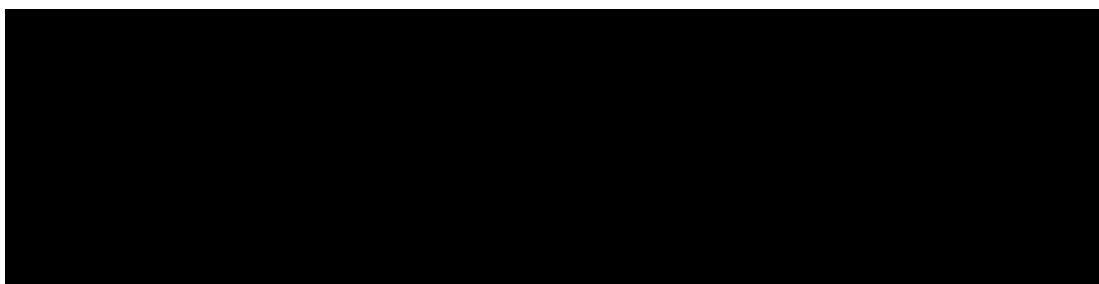
Σύμφωνα με την 517/2020 του 7ου Κλιμακίου της ΑΕΠΠ από το σύνολο της ισχύουσας περί ηλεκτρονικών υπογραφών νομοθεσίας, καθίσταται σαφές, ότι στο πλαίσιο των διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, η ψηφιακή υπογραφή έχει ως στόχο την αντικατάσταση της φυσικής υπογραφής, παρέχοντας παράλληλα και τα εχέγγυα γνησιότητά της, ενώ συνιστά *sine qua non* προϋπόθεση παραδεκτής υποβολής του εγγράφου, ως ηλεκτρονικού, ήτοι, ως εγγράφου του οποίου η υπογραφή παράγεται εξ ολοκλήρου (ή απλώς αποτυπώνεται) με τη βοήθεια της ηλεκτρονικής τεχνολογίας, δεδομένης της υποχρεωτικής ηλεκτρονικής διαδικασίας υποβολής. Πιο συγκεκριμένα, σκοπός των οικείων διατάξεων είναι η ταύτιση συγκεκριμένου προσώπου με συγκεκριμένο υποβληθέν έγγραφο και το περιεχόμενό του σε δεδομένη χρονική στιγμή και η εξασφάλιση του συνδέσμου της ψηφιακής υπογραφής με τα δεδομένα που έχουν υπογραφεί «κατά τρόπο, ώστε να μπορεί να ανιχνευθεί οποιαδήποτε επακόλουθη τροποποίηση των εν λόγω δεδομένων».

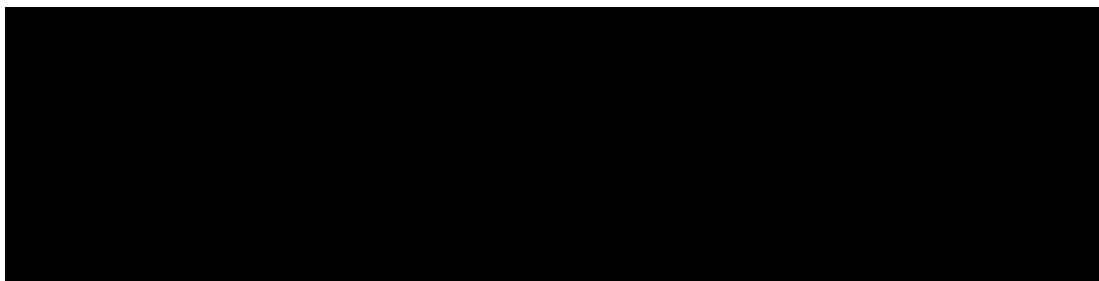
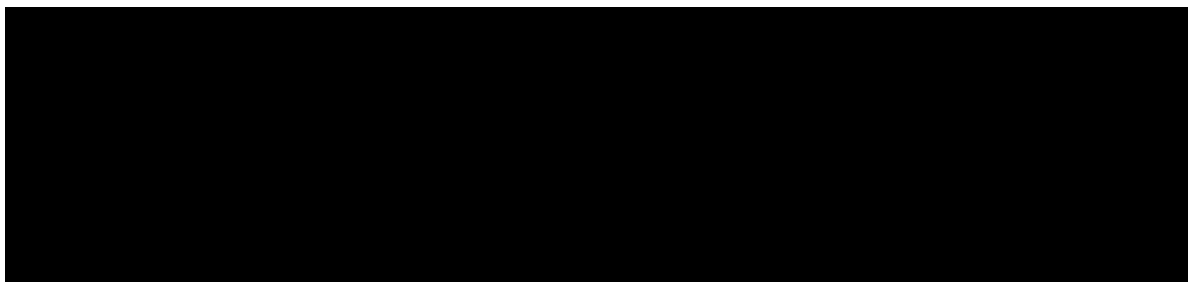
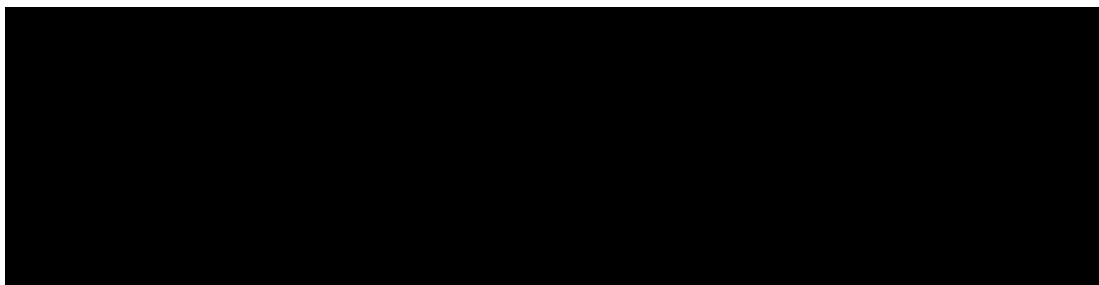
Εξάλλου, όπως έχει κριθεί και από την Αρχή (βλ. ενδεικτικά, υπ' αριθμ. 620/2019 Απόφαση 7^{ου} Κλιμακίου Α.Ε.Π.Π., σκέψη 37, υπ' αριθμ. 140/2020 Απόφαση 6^{ου} Κλιμακίου Α.Ε.Π.Π., σκέψη 54, υπ' αριθμ. 369/2020 Απόφαση 5^{ου} Κλιμακίου Α.Ε.Π.Π., σκέψη 28 κλπ), κατά το άρθρο 2 του ΠΔ 150/2001 (Α' 125) περί προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 99/93/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές (ΕΕ L 13), ένα ηλεκτρονικό έγγραφο φέρει ψηφιακή υπογραφή, όταν κατά άνοιγμα του εγγράφου στην οθόνη ενός ηλεκτρονικού μέσου, ανοίγει και η δυνατότητα, μέσω της διαλειτουργικότητας είτε της ορατής απεικόνισης της ψηφιακής υπογραφής (του σχηματισμού αυτής) επί του εγγράφου, είτε του ίδιου του ψηφιακά υπογεγραμμένου εγγράφου, οιοσδήποτε να προβεί στον έλεγχο της επαλήθευσης της υπογραφής, κατά τις οδηγίες της ΑΠΕΔ, δηλαδή να διερευνήσει τις «ιδιότητες υπογραφής», το όνομα και τα στοιχεία του

Αριθμός απόφασης: 811/2021

«υπογράφοντας», αν το έγγραφο φέρει ενσωματωμένη χρονική σήμανση από αναγνωρισμένο πάροχο υπηρεσιών ασφαλούς χρονοσήμανσης, αν το ψηφιακό πιστοποιητικό είναι σκληρής αποθήκευσης, μέχρι τότε ισχύει και αν το έγγραφο έχει τροποποιηθεί από την θέση της ψηφιακής υπογραφής και μετά. Εφόσον, κατά τον έλεγχο αυτό, διαπιστωθεί ότι στο έγγραφο έχει τεθεί προηγμένη ηλεκτρονική (ψηφιακή) υπογραφή που πληροί τις απαιτήσεις της Οδηγίας 99/93/ΕΚ, το έγγραφο θεωρείται νομίμως υπογεγραμμένο, έχει δε την ίδια νομική και αποδεικτική ισχύ με το έγγραφο που φέρει ιδιόχειρη υπογραφή και έχει ισχύ πρωτοτύπου με την έκδοση του και μόνο.

Από την επισκόπηση της προσφοράς του οικονομικού φορέα ..., προκύπτει ότι στο υποβληθέν Τ.Ε.Υ.Δ., στο Participation_documents_Envelo_190121 και στο Project_Financial_Proposal_Art_190121 έχει τεθεί μεν ψηφιακή υπογραφή, μετά, όμως, από τον έλεγχο αυτής, σύμφωνα με τις αναλυτικές Οδηγίες και τα βήματα που αναφέρονται στον Οδηγό της ΑΠΕΔ (βλ. σκέψη 17 ΑΕΠΠ 517/2020), προκύπτει ότι το ψηφιακό πιστοποιητικό είναι χαλαρής αποθήκευσης, αφού δεν φέρει την τιμή αντικειμένου ...που αντιστοιχεί στην Πολιτική Πιστοποίησης 1, αλλά την τιμή ..., που κατά τα οριζόμενα στη σελίδα 8 του Οδηγού ΑΠΕΔ, αντιστοιχεί στην Πολιτική Πιστοποίησης 3 και είναι χαλαρής αποθήκευσης.

Επειδή, κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας και της Διακήρυξης, δεν προκύπτει, εν προκειμένω, ο πιστοποιημένος και εγκεκριμένος χαρακτήρας του πιστοποιητικού, η Προσφορά του οικονομικού φορέα ...πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, δοθέντος, ότι οι επίμαχες παρατυπίες και ελλείψεις της ψηφιακής υπογραφής συνιστούν έλλειψη υπογραφής, άλλως, έλλειψη επικυρωμένης για το γνήσιό της υπογραφής (βλ. και υπ' αριθμ. 775/2018 Απόφαση (πρώην) 1ου Κλιμακίου Α.Ε.Π.Π., σκέψη 38, Εισηγήτρια Χρυσάνθη Ζαράρη). Για τους ίδιους λόγους θα πρέπει να ακυρωθεί και η προσβαλλόμενη απόφαση[...].».

14. Επειδή η αναθέτουσα αρχή στις απόψεις της αναφέρει αυτολεξεί τα κάτωθι: « [...]1. Η ένσταση μεταξύ άλλων αναφέρεται στις διατάξεις του Π.Δ. 150/2001 και του Κανονισμού Πιστοποίησης της ΑΠΕΔ Π.Δ.150/2001, το οποίο καταργήθηκε με την παρ.15 του άρθρου 108 του Ν.4727/2020 - ΦΕΚ 184/Α/23-9-2020. Στις διατάξεις του Π.Δ. 150/2001 αναφέρεται ότι: όταν ο χρήστης θέλει να υπογράψει ψηφιακά έγγραφα, ψηφιακά μηνύματα και η ψηφιακή υπογραφή του να έχει αντίστοιχη ισχύ με την ιδιόχειρη, θα πρέπει να

χρησιμοποιεί ψηφιακά πιστοποιητικά σκληρής αποθήκευσης (π.χ. usb token, έξυπνη κάρτα).

2. Σύμφωνα με την Κ.Υ.Α. Αριθμ. 117384/2017 ΑΡΘΡΟ 8 παρ.3, οι Οικονομικοί Φορείς υποβάλλουν μέσω του υποσυστήματος τα κατά περίπτωση έγγραφα που έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τους ίδιους υπογεγραμμένα με εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται από εγκεκριμένο πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/767/EK (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) και σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 και τις διατάξεις της παρούσας.

3. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 3.5α της διακήρυξης της δημοπρασίας, α) Τα στοιχεία και δικαιολογητικά που περιλαμβάνονται στον (υπο)φάκελο με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής» είναι τα οριζόμενα στο άρθρο 24.2 της παρούσας και υποβάλλονται από τον οικονομικό φορέα ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου Portable Document Format (PDF) και εφόσον έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο, φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8 της υπ' αρ 117384/26-10-2017 Κ.Υ.Α.

4. Η ψηφιακή υπογραφή της ...δείχνει να έχει εκδοθεί από εγκεκριμένο πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης (Hellenic Public Administration Issuing CA ΗΠΑΡΑ).

Σκεπτικό

Θεωρούμε ότι η Επιτροπή Διαγωνισμού ορθώς έκανε δεκτή την προσφορά της ..., αφού βάσει της διακήρυξης θα πρέπει τα στοιχεία και δικαιολογητικά που υποβάλλονται από τον οικονομικό φορέα ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου Portable Document Format (PDF) και εφόσον έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο, φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων

πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8 της υπ' αρ 117384/26-10-2017 Κ.Υ.Α.[.....]».

15. Επειδή η παρεμβαίνουσα στην παρέμβασή της ισχυρίζεται αυτολεξεί τα κάτωθι: « [...]ΙΙ.ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ ΛΟΓΟΙ

Η προσφεύγουσα εταιρεία υποστηρίζει ότι υφίστανται πλημμέλειες που σχετίζονται με την ψηφιακή υπογραφή των υποβληθέντων από την εταιρεία μας εγγράφων και συγκεκριμένα του ΤΕΥΔ, του φακέλου δικαιολογητικών συμμετοχής και της οικονομικής προσφοράς μας και, κατ' επέκταση, πλημμέλειες της κατακυρωτικής απόφασης της αναθέτουσας αρχής. Οι ισχυρισμοί αυτοί τυγχάνουν εν συνόλω απορριπτέοι και ειδικότερα:

Α. ΚΑΘ' ΟΛΑ ΝΟΜΙΜΗ ΚΑΙ ΕΓΚΥΡΗ Η ΤΕΘΕΙΣΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΥΠΟΒΛΗΘΕΝΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ

1. Σύμφωνα με τους όρους της διακήρυξης η ψηφιακή υπογραφή επί των υποβληθέντων εγγράφων μας

Στο άρθρο 3 της διακήρυξης ορίζεται ότι: [...]Περαιτέρω, η υπ' αριθ. 117384 ΚΥΑ «Ρυθμίσεις τεχνικών ζητημάτων που αφορούν την ανάθεση των Δημοσίων Συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών με χρήση των επιμέρους εργαλείων και διαδικασιών του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.).» (ΦΕΚ 3821 Β'31.10.2017) ορίζει στο άρθρο 8 παρ. 3 αυτής ότι:[...] Στο άρθρο 3 του ως άνω αναφερόμενου Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 «σχετικά με την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές στην εσωτερική αγορά και την κατάργηση της οδηγίας 1999/93/ΕΚ» περιέχεται ο ορισμός των κρίσιμων εννοιών και ειδικότερα:[...] Περαιτέρω, στο άρθρο 26 του ως άνω Κανονισμού ορίζεται ότι:[...] ενώ στο άρθρο 25 αυτού ορίζονται τα εξής:[...] Από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι στο πλαίσιο του εν λόγω διαγωνισμού (όπως άλλωστε ισχύει για το σύνολο των ηλεκτρονικών διαγωνισμών) τα έγγραφα που παράγονται από τους οικονομικούς φορείς, αναρτώνται στο ΕΣΗΔΗΣ και απευθύνονται στην αναθέτουσα αρχή στο πλαίσιο της διενέργειας του διαγωνισμού, πρέπει να βρίσκονται σε μορφή PDF και να φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική

υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών, τα οποία έχουν χορηγηθεί από εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης.

Σε κανένα σημείο της διακήρυξης δεν αναφέρεται η οποιαδήποτε διάκριση που να αφορά τις ηλεκτρονικές υπογραφές ή το είδος του εγκεκριμένου πιστοποιητικού που υποστηρίζει την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή και αν αυτό (το εγκεκριμένο πιστοποιητικό) είναι «σκληρής αποθήκευσης» ή «χαλαρής αποθήκευσης».

Συμμορφούμενη πλήρως προς τις σχετικές διατάξεις της διακήρυξης, το περιεχόμενο των οποίων παρατέθηκε ανωτέρω, η εταιρεία μας υπέβαλε σε μορφή PDF το αρχείο «ΤΕΥΔ», το αρχείο «Project_Financial_Proposal_Art_...» και το αρχείο «Participation_documents_Envelo_...», τα οποία φέρουν την ψηφιακή υπογραφή του νομίμου εκπροσώπου της εταιρείας μας, ακριβώς δηλαδή όπως απαιτείται από την διακήρυξη.

Ειδικότερα, όλα τα ως άνω αρχεία είναι ψηφιακώς υπογεγραμμένα και φέρουν την ένδειξη: «Ψηφιακά υπογεγραμμένο από ...», κάτω δε από την ως άνω ένδειξη, το καθένα αναφέρει την ημεροχρονολογία κατά την οποία τέθηκε επ' αυτού η ψηφιακή υπογραφή. Το αρχείο με την ονομασία «ΤΕΥΔ» αναφέρει «Ημερομηνία: 2021.01.19 07:07:13 EET», το αρχείο με την ονομασία: «Project_Financial_Proposal_Art_190121» αναφέρει «Ημερομηνία 2021.01.19 07:28:02 EET» και το αρχείο με την ονομασία: «Participation_documents_Envelo_190121» αναφέρει «Ημερομηνία: 2021.01.19 07:27:07 EET».

Κατά το άνοιγμα όλων των εν λόγω PDF αρχείων, στο επάνω αριστερό μέρος της οθόνης εμφανίζεται η ένδειξη «Signed and all signatures are valid.», ήτοι «Υπογεγραμμένο και όλες οι υπογραφές είναι έγκυρες», ενώ κατά την τοποθέτηση του ηλεκτρονικού δρομέα στο πεδίο της εκάστοτε υπογραφής εμφανίζεται η ένδειξη: «Valid signature» δηλαδή «έγκυρη υπογραφή». Πατώντας επάνω στο πεδίο της υπογραφής, ανοίγει νέο παράθυρο, το οποίο αναφέρει τα εξής (οι κατωτέρω ενδείξεις χρονοσήμανσης -και μόνο αυτές- αφορούν το έγγραφο «Participation_documents_Envelo_190121»: οι ενδείξεις εγκυρότητας που παρατίθενται και μεταφράζονται κατωτέρω, είναι κοινές και στα τρία κρίσιμα έγγραφα):

«Signature is VALID, signed by ...<...>.

- The document has not been modified since the signature was applied.

- The signer's identity is valid.»

και σε μετάφραση:

«Η υπογραφή είναι ΕΓΚΥΡΗ, υπογεγραμμένο από τον ...<...>.

- Το έγγραφο δεν έχει τροποποιηθεί μετά την θέση (επ' αυτού) της υπογραφής.

- Η ταυτότητα του υπογράφοντος είναι έγκυρη.».

Πατώντας πάνω στην επιλογή «Signature Properties» (Ιδιότητες Υπογραφής) ανοίγει νέο παράθυρο, το οποίο αναφέρει τα εξής:

«Signature is VALID, signed by ...<...>.

Signing Time: 2021/01/19 07:27:07 +02'00'

Source of Trust obtained from European Union Trusted Lists (EUTL).

Validity Summary

The document has not been modified since the signature was applied.

The certifier has specified that Form Fill-in, Signing and Commenting are allowed for this document. No other changes are permitted.

The signer's identity is valid.

The signature includes an embedded timestamp. Timestamp time:

2021/01/19 07:27:16 +02'00'

Signature was validated as of the secure (timestamp) time:

2021/01/19 07:27:16 +02'00'

Signer Info:

The path from the signer's certificate to an issuer's certificate was successfully built.

The signer's certificate is valid and has not been revoked.»,

τα οποία αποδίδονται στην ελληνική γλώσσα ως εξής: «Η υπογραφή είναι ΕΓΚΥΡΗ, υπογεγραμμένο από τον ...<...>.

Ωρα Υπογραφής: 2021/01/19 07:27:07 +02'00'

Η Πηγή της Εμπιστοσύνης αποκτήθηκε από τους Καταλόγους Εγκεκριμένων Παρόχων Υπηρεσιών Εμπιστοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΚΕΠΥΕΕΕ).

Περίληψη Εγκυρότητας

Το έγγραφο δεν έχει τροποποιηθεί μετά την θέση (επ' αυτού) της υπογραφής.

Ο πιστοποιητής έχει διευκρινίσει ότι για αυτό το έγγραφο επιτρέπονται η Συμπλήρωση, η Υπογραφή και ο Σχολιασμός.

Καμία άλλη αλλαγή δεν επιτρέπεται.

Η ταυτότητα του υπογράφοντος είναι έγκυρη.

Η υπογραφή περιλαμβάνει μια ενσωματωμένη χρονοσήμανση. Ωρα χρονοσήμανσης:

2021/01/19 07:27:16 +02'00

Η υπογραφή επικυρώθηκε ως προς την ώρα ασφαλείας (της χρονοσήμανσης): 2021/01/19 07:27:16 +02'00'

Πληροφορίες Υπογράφοντος

Η διαδρομή από το πιστοποιητικό του υπογράφοντος στο πιστοποιητικό του εκδότη δημιουργήθηκε επιτυχώς.

Το πιστοποιητικό του υπογράφοντος είναι έγκυρο και δεν έχει ανακληθεί.».

[Σημειωτέον ότι το μόνο στοιχείο που διαφοροποιεί τα εν λόγω έγγραφα είναι η ώρα υπογραφής τους και η ώρα της χρονοσήμανσης εκάστου· το αρχείο «ΤΕΥΔ» υπεγράφη στις 19.1.2021 και ώρα 07:07:13 +02'00 και χρονοσημάνθηκε στις 19.1.2021 και ώρα 07:07:21 +02'00, το αρχείο «Project_Financial_Proposal_Art_190121» υπεγράφη στις 19.1.2021 και ώρα 07:28:02 +02'00 και χρονοσημάνθηκε στις 19.1.2021 και ώρα 07:28:03 +02'00 και το αρχείο «Participation_documents_Envelo_190121» υπεγράφη στις 19.1.2021 και ώρα 07:27:07 +02'00' και χρονοσημάνθηκε στις 19.1.2021 και ώρα 07:27:16 +02'00'. Κατά τα λοιπά, τα ως άνω έγγραφα παρουσιάζουν όλες ανεξαιρέτως τις ενδείξεις εγκυρότητας της υπογραφής που έχει τεθεί επ' αυτών.].

Συνεπώς και κατόπιν της ανάλυσης που προηγήθηκε, προκύπτει πέραν πάσης αμφιβολίας ότι τα υποβληθέντα έγγραφα της εταιρείας μας υπεγράφησαν σύμφωνα με τις διατάξεις της διακήρυξης, είναι καθ' όλα έγκυρα και ως εκ τούτου η προσφορά μας είναι παραδεκτή, η δε προδικαστική προσφυγή της εταιρείας «...» τυγχάνει απορριπτέα στο σύνολό της.

2α. Ευχερής ο έλεγχος όλων των στοιχείων της υπογραφής – Αοριστία προβαλλόμενου ισχυρισμού

Η προσφεύγουσα, επικαλούμενη προηγούμενη νομολογία της ΑΕΠΠ (η οποία εκδόθηκε όσο ακόμη ίσχυε το από 23.9.2020 καταργηθέν ΠΔ 150/2001, όπως και κατωτέρω θα αναλύσουμε) καταλήγει στον ισχυρισμό ότι: «Από την επισκόπηση της προσφοράς του οικονομικού φορέα ..., προκύπτει ότι στο υποβληθέν Τ.Ε.Υ.Δ, στο *Participation_documents_Envelo_190121* και στο *Project_Financial_Proposal_Art_...* έχει τεθεί μεν ψηφιακή υπογραφή, μετά, όμως, από τον έλεγχο αυτής, σύμφωνα με τις αναλυτικές Οδηγίες και τα βήματα που αναφέρονται στον Οδηγό της ΑΠΕΔ (βλ. σκέψη 17 ΑΕΠΠ 517/2020), προκύπτει ότι το ψηφιακό πιστοποιητικό είναι χαλαρής αποθήκευσης, αφού δεν φέρει την τιμή αντικειμένου ...που αντιστοιχεί στην Πολιτική Πιστοποίησης 1, αλλά την τιμή 1..., που κατά τα οριζόμενα στη σελίδα 8 του Οδηγού ΑΠΕΔ, αντιστοιχεί στην Πολιτική Πιστοποίησης 3 και είναι χαλαρής αποθήκευσης.». Ωστόσο, ουδόλως η προσφεύγουσα αιτιολογεί τον λόγο που, ακόμα και στην περίπτωση που το ψηφιακό πιστοποιητικό είναι χαλαρής και όχι σκληρής αποθήκευσης, θεωρείται μη αποδεκτή η ψηφιακή υπογραφή με αποτέλεσμα την κρίση αυτής (και της προσφοράς) ως απαράδεκτης. Συνεπώς, ο σχετικός ισχυρισμός προβάλλεται όλως αορίστως και τυγχάνει απορριπτέος ως απαράδεκτος.

Όπως έχει κριθεί νομολογιακά (ίδετε ΔΕφΘεσ/νίκης 49/2020, σκ. 11) «(...)η προσήκουσα υποβολή του ΤΕΥΔ, που αποτελεί ένα εκ των υποβαλλομένων, κατά το άρθρο 2.4.3.1, μετά της προσφοράς δικαιολογητικών συμμετοχής, στον ένδικο διαγωνισμό, απαιτεί τη θέση επ' αυτού αποκλειστικώς εγκεκριμένης προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ή προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών, ήτοι ηλεκτρονικής υπογραφής πιστοποιούμενης από εγκεκριμένο πάροχο των σχετικών υπηρεσιών. Τούτο δε προκειμένου να βεβαιώνεται η προέλευσή της, ότι δηλαδή η παρεχόμενη στο ΤΕΥΔ δήλωση προέρχεται πράγματι από το πρόσωπο που φέρεται να το υπογράψει και να διασφαλίζεται η αυθεντικότητά της. Έτσι, πλήρης και ολοκληρωμένη καθίσταται η ηλεκτρονική υπογραφή μόνον εφόσον συνοδεύεται από πιστοποίηση αυτής

από εγκεκριμένο πάροχο, άλλως ουδόλως υφίσταται ως τοιαύτη κατά την έννοια των προμνησθεισών διατάξεων.».

Όπως συνάγεται από την εκτενή παράθεση των εμφανιζόμενων ενδείξεων κατά το άνοιγμα των υποβληθέντων από την εταιρεία μας αρχείων pdf, προκύπτει ότι είναι ευχερέστατος ο έλεγχος της επαλήθευσης της υπογραφής («Signature is VALID»), προκύπτει το όνομα και τα στοιχεία του υπογράφοντος («Ψηφιακά υπογεγραμμένο από ...»), η ενσωματωμένη χρονική σήμανση των εγγράφων (αναφέρθηκε ανωτέρω για κάθε έγγραφο ξεχωριστά), προκύπτει επίσης ότι τα έγγραφα δεν έχουν τροποποιηθεί από την θέση της ψηφιακής υπογραφής και μετά («The document has not been modified since the signature was applied»).

Επιπροσθέτως, στην καρτέλα «Details» και στην ενότητα «Issuer», εμφανίζεται ο εκδότης του Πιστοποιητικού («Hellenic Public Administrator Issuing CA»), ήτοι η ΑΠΕΔ, η οποία όπως προκύπτει από την σελίδα που εμφανίζεται <https://pki.ermis.gov.gr/repository.html> πληκτρολογώντας τον σύνδεσμο «είναι η κοινώς έμπιστη αρχή που εκδίδει τα ψηφιακά πιστοποιητικά. Τα ψηφιακά πιστοποιητικά που εκδίδονται για τους Πολίτες αλλά και τους Φορείς του Δημοσίου είναι ψηφιακά υπογεγραμμένα με το ιδιωτικό κλειδί της Πρωτεύουσας Αρχής Πιστοποίησης της ΑΠΕΔ (HPARCA)».

Επιπροσθέτως, πληκτρολογώντας την ηλεκτρονική διεύθυνση:

http://www.aped.gov.gr/tehnika-themata/51-validity_check.html,

ανοίγεται η ηλεκτρονική σελίδα της ΑΠΕΔ, στην οποία εμφανίζεται το εξής κείμενο:

«Που μπορώ να δω τους εγκεκριμένους παρόχους ψηφιακών υπογραφών στην Ε.Ε.;

Λίστα με τις Εγκεκριμένες Αρχές Πιστοποίησης στην Ε.Ε.
<https://webgate.ec.europa.eu/tlbrowser/#/>

Κάθε Αρχή Πιστοποίησης που είναι στην λίστα επιθεωρείται κάθε δύο χρόνια από εξωτερικό Διαπιστευμένο Φορέα Αξιολόγησης ο οποίος ελέγχει τη συμμόρφωση σε συγκεκριμένα διεθνή Πρότυπα που εφαρμόζουν οι Πάροχοι Υπηρεσιών Εμπιστοσύνης.

Στην περίπτωση υπογραφής από πάροχο εκτός Ε.Ε. μπορείτε να επικοινωνήσετε με την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ), η οποία αποτελεί την αρμόδια Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή και η οποία μπορεί να σας κατευθύνει σχετικά.».

Εν συνεχεία, πατώντας επάνω στον ως άνω αναφερόμενο σύνδεσμο <https://webgate.ec.europa.eu/tl-browser/#/>, ανοίγεται νέα σελίδα με τους εγκεκριμένους παρόχους ψηφιακών υπογραφών ανά χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πατώντας επάνω στο εικονίδιο με την ελληνική σημαία, εμφανίζονται οι εγκεκριμένοι πάροχοι στην Ελλάδα και μεταξύ αυτών η «HELLENIC PUBLIC ADMINISTRATION CERTIFICATION AUTHORITY», ήτοι η ΑΠΕΔ.

Επιπλέον, στην ηλεκτρονική σελίδα που ανοίγεται πληκτρολογώντας την διεύθυνση:

http://www.aped.gov.gr/texnika-themata/51-validity_check.html, εμφανίζεται ξεχωριστή ενότητα που αναφέρει τα εξής:

«Πως ελέγχω την εγκυρότητα μιας ψηφιακής υπογραφής;

Για να δείτε αν το αρχείο έχει υπογραφή που έχει χορηγηθεί από πάροχο που βρίσκεται στην λίστα με τους εγκεκριμένους παρόχους μπορείτε να το ανεβάσετε στο σύνδεσμο <https://webgate.ec.europa.eu/tl-browser/#/search/file/1>.

Ο έλεγχος αυτός γίνεται απευθείας και από το λογισμικό Adobe Reader αρκεί να είναι πρόσφατης έκδοσης (XI ή DC). Στο λογισμικό θα πρέπει πρώτα να γίνουν κάποιες ρυθμίσεις. Στο εγχειρίδιο:

"Χρήση λογισμικού Adobe Acrobat Reader (XI & DC) για την προσθήκη Ψηφιακής Υπογραφής σε Αρχεία PDF" μπορείτε να βρείτε αναλυτικές οδηγίες για την παραμετροποίηση του λογισμικού τόσο για την επαλήθευση ψηφιακών υπογραφών όσο και το πως υπογράφετε ένα έγγραφο

(προσθέτοντας και χρονοσήμανση από την ΑΠΕΔ).

1. Όταν ανοίγουμε ψηφιακά υπογεγραμμένο έγγραφο με πιστοποιητικό που έχει εκδώσει από Εγκεκριμένη Αρχή Πιστοποίησης με το λογισμικό Adobe Reader, θα πρέπει να βλέπουμε τη σήμανση *Signed and all signatures are valid*. Με τον τρόπο αυτό μπορούμε να βεβαιωθούμε ότι η υπογραφή είναι έγκυρη και δεν έχει γίνει επεξεργασία του εγγράφου μετά την υπογραφή.

Έπειτα, για να δούμε περισσότερες πληροφορίες κάνουμε κλικ πάνω στην υπογραφή.

2. Επιλέγουμε *Signature properties*:

3. Ελέγχουμε όλες τις πληροφορίες που εμφανίζονται ώστε να είναι έγκυρες και να έχει γίνει η επικύρωσή τους από το λογισμικό Adobe Reader».

Όλες οι απαιτούμενες προϋποθέσεις εγκυρότητας πληρούνται εν προκειμένω, καθώς όπως αναλύσαμε κατά την ανάπτυξη του παρόντος λόγου, κατά το άνοιγμα των αρχείων της εταιρείας μας φαίνεται η σήμανση «*Signed and all signatures are valid*», που σημαίνει ότι η υπογραφή είναι έγκυρη και δεν έχει γίνει επεξεργασία του εγγράφου μετά την υπογραφή, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το έγγραφο είναι υπογεγραμμένο με πιστοποιητικό που έχει εκδώσει Εγκεκριμένη Αρχή Πιστοποίησης.

Ακολούθως, πατώντας επάνω στον αναφερόμενο σύνδεσμο <https://webgate.ec.europa.eu/tl-browser/#/search/file/1>, εμφανίζεται ηλεκτρονική σελίδα, όπου δύναται να διενεργηθεί αυτόματα έλεγχος της εγκυρότητας του ψηφιακού πιστοποιητικού επί του οποίου βασίζεται η ψηφιακή υπογραφή ηλεκτρονικού αρχείου, τοποθετώντας το έγγραφο σε ειδικό πλαίσιο στο κεντρικό σημείο της σελίδας. Τοποθετώντας στο εν λόγω πλαίσιο τα ηλεκτρονικά έγγραφα της εταιρείας μας, εμφανίζεται η ένδειξη: «*HELLENIC PUBLIC ADMINISTRATION CERTIFICATION SERVICES*», δηλαδή: «ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ».

Συνάγεται, επομένως, ότι εν προκειμένω πρόκειται περί εγκεκριμένου πιστοποιητικού εκδοθέντος από εγκεκριμένο πάροχο πιστοποίησης, είναι δε ευχερής ο έλεγχος όλων των στοιχείων που αναφέρει η προσφεύγουσα, παραθέτοντας το απόσπασμα από την νομολογία της ΑΕΠΠ. Επομένως, η ψηφιακή υπογραφή της εταιρείας μας φέρει όλα ανεξαιρέτως τα στοιχεία που απαιτούνται για την εγκυρότητά της και όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την εγκυρότητα και την ισχύ του ψηφιακού πιστοποιητικού επί του οποίου βασίζεται, με αποτέλεσμα να τυγχάνουν απορριπτέοι οι περί του αντιθέτου προβαλλόμενοι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας.

Τέλος, όπως έχει κριθεί από την νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ίδτετε Ε.Σ. VI Τμ. 14/2019, 296/2018, Ζ' Κλιμ. 234/2018), η έλλειψη ψηφιακή

υπογραφής επί του ΕΕΕΣ, δεν πλήττει την νομιμότητα της συμμετοχής του οικονομικού φορέα στην διαγωνιστική διαδικασία, όταν δεν καταλείπεται καμία αμφιβολία για την ταυτότητα και την ιδιότητα των δηλούντων και το περιεχόμενο των δηλούμενων πληροφοριών. Πολλώ δε μάλλον η νομιμότητα της συμμετοχής δεν πλήττεται κατά μείζονα λόγο, όταν υπάρχει επί του εγγράφου έγκυρη ψηφιακή υπογραφή, από τον έλεγχο της οποίας προκύπτει με ευχέρεια και ασφάλεια ο υπογράφων. Εν προκειμένω τα έγγραφα φέρουν την ένδειξη: «Ψηφιακά υπογεγραμμένο από ...», ήτοι από τον νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρείας μας, δεν καταλείπεται δε καμία αμφιβολία (ούτε προβλήθηκε από την προσφεύγουσα σχετικός ισχυρισμός) ως προς την ταυτότητα και την ιδιότητα του δηλούντος, καθώς και ως προς το περιεχόμενο των δηλούμενων πληροφοριών.

Κατά συνέπεια, και από αυτήν την άποψη σκοπούμενη, η ψηφιακή υπογραφή επί των εγγράφων μας τυγχάνει καθ' όλα νόμιμη και ως εκ τούτου τα υποβληθέντα από την εταιρεία μας έγγραφα είναι έγκυρα και η προσφορά μας τυγχάνει παραδεκτή, απορριπτομένων ως αβασίμων των περί του αντιθέτου ισχυρισμών της προσφεύγουσας.

2β. Επί του χαρακτηρισμού του ψηφιακού πιστοποιητικού ως «σκληρής» ή «χαλαρής» αποθήκευσης - Παραπομπή σε καταργηθείσες διατάξεις

Αναφορικά με το ψηφιακό πιστοποιητικό (Certificate) και την ιδιότητά του ως «σκληρής αποθήκευσης» ή «χαλαρής αποθήκευσης», πέραν του ότι δεν αναφέρεται από την προσφεύγουσα το γιατί ένα πιστοποιητικό χαλαρής αποθήκευσης οδηγεί αυτόματα σε «μη εγκυρότητα» της υπογραφής και σε απόρριψη της προσφοράς, λεκτέα τα ακόλουθα:

Ο Κανονισμός Πιστοποίησης της Αρχής Πιστοποίησης Ελληνικού Δημοσίου (ΑΠΕΔ) [ΥΑΠ/Φ.60/38/232 (ΦΕΚ Β 799 9.6.2010)], όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με την υπ' αριθ. ΥΑΠ//2013 Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ Β' 3320/27.12.2013) και τον οποίο επικαλείται η προσφεύγουσα, παραπέμπει στις διατάξεις του άρθρου 3 του ΠΔ 150/2001 «Προσαρμογή στην Οδηγία 99/93/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές.» (ΦΕΚ Α' 125/25.6.2001), το οποίο καταργήθηκε δυνάμει του άρθρου 108 περ. 15 του ν.

4727/2020 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) - Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις.» (ΦΕΚ Α' 184/23.9.2020), με έναρξη ισχύος από την δημοσίευσή του στο ΦΕΚ, ήτοι στις 23.9.2020. Η ως άνω καταργημένη προ της δημοσίευσης της κρίσιμης διακήρυξης διάταξη, ουδόλως δύναται να θεωρηθεί ότι μπορεί να επιφέρει την απόρριψη της προσφοράς της εταιρείας μας και τον αποκλεισμό μας από τον διαγωνισμό. Αφενός, η ως άνω διάταξη δεν αναφέρεται στο κανονιστικό πλαίσιο του υπό κρίση διαγωνισμού, το οποίο καθορίζεται στο άρθρο 7 της διακήρυξης, αφετέρου καταργήθηκε πριν από την δημοσίευση της διακήρυξης στο ΕΣΗΔΗΣ, δεδομένου ότι η διακήρυξη αναρτήθηκε στις 31.12.2020 και το ΠΔ 150/2001 καταργήθηκε στις 23.9.2020, είναι συνεπώς παρωχημένη διάταξη και ουδόλως δύναται να επηρεάσει την απόρριψη ή μη προσφοράς στο πλαίσιο του παρόντος διαγωνισμού. Πέραν τούτου, όλες οι επικαλούμενες από την προσφεύγουσα αποφάσεις της ΑΕΠΠ εκδόθηκαν πριν από την κατάργηση του ως άνω προεδρικού διατάγματος.

Άλλωστε και όλως επικουρικώς, ακόμη και στην περίπτωση που ήθελε θεωρηθεί εφαρμοζόμενο εν προκειμένω το άρθρο 3 του ΠΔ 150/2001 (πράγμα που δεν συμβαίνει και ρητώς αρνούμαστε), η αληθής έννοια των κρίσιμων διατάξεων ουδόλως καθιστούν την ψηφιακή υπογραφή μας πλημμελή και την προσφορά μας απορριπτέα, εκ του λόγου ότι το ψηφιακό πιστοποιητικό είναι χαλαρής αποθήκευσης.

Ειδικότερα, στο άρθρο 3 οριζόταν ότι: [...]

Περαιτέρω, στο άρθρο 1.2.1.1 του Κανονισμού Πιστοποίησης της ΑΠΕΔ ορίζεται ότι: [...] στο άρθρο 1.2.1.3 ορίζεται ότι: [...] Σύμφωνα με το άρθρο 1.4.1 του ίδιου Κανονισμού [...] Στην ενότητα 7.1 αναφέρεται ότι: [...] ενώ στην ενότητα 7.1.2.1 ορίζεται ότι: [...]

Πατώντας επάνω στην ένδειξη «QC statements» μέσα από την διαδρομή «Signature Properties – Advanced Properties – Show Certificate – Details – QC statements», εμφανίζεται η ένδειξη «Qualified Certificate according to ETSI EN 319 412-5» (όπως συμβαίνει ακολουθώντας τα ίδια βήματα και στην ψηφιακή υπογραφή της προσφεύγουσας), ενώ πατώντας

επάνω στην ένδειξη «Key usage» μέσα από την διαδρομή «Signature Properties – Advanced Properties – Show Certificate – Details – Key usage», εμφανίζεται η ένδειξη «Digital Signature» και «Non-Repudiation», δηλαδή «Ψηφιακή Υπογραφή» και «Μη αποκήρυξη». Λαμβάνοντας υπόψη αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το πιστοποιητικό χαλαρής αποθήκευσης που παραπέμπει στο άρθρο 3 παρ. 2 του ΠΔ 150/2001 δεν συνεπάγεται ότι η ισχύς της ηλεκτρονικής υπογραφής ή το παραδεκτό της ως αποδεικτικού στοιχείου αποκλείεται από μόνο τον λόγο ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1, αφού η εκδότρια αρχή πιστοποίησης ορίζει τις προβλεπόμενες χρήσεις του πιστοποιητικού (και εν προκειμένω έχει ορίσει τη χρήση της ψηφιακής υπογραφής) προκύπτει ότι κανένα απολύτως πρόβλημα δεν υφίσταται με το πιστοποιητικό μας και, συνακόλουθα με την ισχύ και την εγκυρότητα της ψηφιακής υπογραφής μας.

3. Εύλογη πεποίθηση ότι δεν συντρέχει πρόβλημα εγκυρότητας της ψηφιακής υπογραφής

Τέλος και όλως επικουρικώς, σε καμία περίπτωση δεν ηδύνατο η εταιρεία μας να γνωρίζει το σύνολο των ως άνω εξειδικευμένων και τεχνικού χαρακτήρα πληροφοριών, που σχετίζονται με την Πολιτική Πιστοποίησης, με την χαλαρή ή σκληρή αποθήκευση του ψηφιακού πιστοποιητικού και την τιμή αντικειμένου ...και ...

Αφ' ης στιγμής η εταιρεία προέβη στην εγγραφή της στο ΕΣΗΔΗΣ, αιτήθηκε και της χορηγήθηκε το απαιτούμενο usb stick με τα απαραίτητα ψηφιακά πιστοποιητικά και ήταν σε θέση να υπογράψει τα πάσης φύσεως ηλεκτρονικά έγγραφά της, χωρίς να εμφανίζεται η παραμικρή ένδειξη μη εγκυρότητας της υπογραφής της, όπως άλλωστε προκύπτει από τα τρία εν προκειμένω κρίσιμα έγγραφα, στα οποία παρουσιάζονται όλες οι απαιτούμενες ενδείξεις εγκυρότητας της υπογραφής, εύλογα θεώρησε ότι δεν συντρέχει το παραμικρό πρόβλημα αναφορικά με την εγκυρότητά της. Σε κάθε περίπτωση, σε περίπτωση που κατά το παρελθόν είχε προκύψει η παραμικρή υπόνοια περί μη εγκυρότητας της ψηφιακής υπογραφής της, η εταιρεία μας ως καλόπιστος και επιμελής οικονομικός φορέας θα είχε προβεί άμεσα σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την αντικατάστασή της. Ωστόσο, κάτι τέτοιο ουδέποτε συνέβη κατά την συμμετοχή μας σε ηλεκτρονικούς διαγωνισμούς

μέσω ΕΣΗΔΗΣ, ούτε άλλωστε και στον παρόντα διαγωνισμό προέκυψε οποιοδήποτε πρόβλημα, δεδομένου ότι η Επιτροπή Διαγωνισμού θεώρησε (ορθώς) καθ' όλα νόμιμη και έγκυρη την ψηφιακή υπογραφή της εταιρείας μας επί των υποβληθέντων εγγράφων της.

Σημειωτέον ότι σε σχετικό αίτημα που αποστείλαμε προς την ΑΠΕΔ στις 11.3.2021, ήτοι αφού λάβαμε γνώση της προδικαστικής προσφυγής της εταιρείας «...» και αφού ανέκυψε το πρόβλημα περί της εγκυρότητας ή μη της ψηφιακής μας υπογραφής, λάβαμε το εξής μήνυμα: «Καλησπέρα σας, Υπεύθυνος για τον έλεγχο εγκυρότητας της ψηφιακής υπογραφής είναι ο ίδιος ο χρήστης. Δείτε την απάντηση στις Συχνές Ερωτήσεις στην ιστοσελίδα της ΑΠΕΔ (www.aped.gov.gr) => Συχνές ερωτήσεις => Γενικές Ερωτήσεις

=> Πως ελέγχω την εγκυρότητα "Εγκεκριμένης" ψηφιακής υπογραφής;
Με εκτίμηση Ομάδα

Υποστήριξης ΑΠΕΔ». Μεταβαίνοντας στην σχετική ενότητα στην οποία παραπέμπει το μήνυμα της ομάδας υποστήριξης της ΑΠΕΔ, οδηγούμαστε στην ενότητα «Πως ελέγχω την εγκυρότητα μιας ψηφιακής υπογραφής;». Τα περαιτέρω βήματα για τον έλεγχο εγκυρότητας έχουν ήδη αναλυθεί κατά την ανάπτυξη του λόγου 2α της παρούσας παρέμβασης και, συνεπώς, για λόγους οικονομίας της παρούσας δεν αναφέρονται εκ νέου τα βήματα του ελέγχου εγκυρότητας. Τονίζουμε μετ' επιτάσεως ότι ακολουθώντας τα αναφερόμενα βήματα, όπως εκτέθηκαν αναλυτικά ανωτέρω, η ψηφιακή μας υπογραφή παρουσιάζεται ως έγκυρη, απορριπτομένου του περί του αντιθέτου ισχυρισμού της προσφεύγουσας εταιρείας «...»[...].

16. Επειδή στο άρθρο 18 του Ν.4412/2016 ορίζεται ότι: «1. Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης.

Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό την εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο

ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.

Οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των διατιθέμενων προς το σκοπό αυτό δημοσίων πόρων [...].».

17. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 36 του Ν. 4412/2016 με τίτλο «Υποχρέωση χρήσης – Λειτουργία ΕΣΗΔΗΣ» ορίζεται ότι: «1. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να χρησιμοποιούν το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σύναψης δημοσίων συμβάσεων του παρόντος νόμου, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ. 2. Το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. οφείλει να συμμορφώνεται με: α) τις απαιτήσεις του Παραρτήματος IV του Προσαρτήματος Α' και β) τους κανόνες του παρόντος άρθρου και των άρθρων 22 και 37. Πέραν των ανωτέρω το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. οφείλει να τηρεί τα οριζόμενα: α) στο ν. 3979/2011 (Α' 138) και στην κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσα νομοθεσία, ιδίως στο Πλαίσιο Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΠΗΔ), το οποίο κυρώθηκε με την ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/2012 απόφαση του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Β' 1301) και β) στο π.δ. 25/2014 (Α' 44). 3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ρυθμίζονται τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν την ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών σχετικά με: α) τον προσδιορισμό του περιεχομένου, των κανόνων και λεπτομερειών χρήσης των επιμέρους εργαλείων του ΕΣΗΔΗΣ, όπως της διαδικτυακής διαχείρισης αιτημάτων και πληροφοριών, της χρήσης προτύπων και υποδειγμάτων, της ηλεκτρονικής κοινοποίησης, της διαδικασίας ηλεκτρονικής σύναψης των δημοσίων συμβάσεων που συνάπτονται, των ηλεκτρονικών καταλόγων, των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών, των δυναμικών συστημάτων αγορών, των ηλεκτρονικών παραγγελιών, της ηλεκτρονικής τιμολόγησης, των ηλεκτρονικών πληρωμών, β) τους όρους και τις προϋποθέσεις για την υποβολή, τη

γνωστοποίηση, τη διακίνηση εγγράφων μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, τον τύπο και το περιεχόμενό τους, τον προσδιορισμό του χρόνου αποστολής ή παραλαβής και τον υπολογισμό των προθεσμιών, τεκμήρια γνωστοποίησης και απόκτησης πρόσβασης από τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα, καθώς και τον τρόπο και την απόδειξη πρόσβασης σε έγγραφα μέσω του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. και χορήγησης αντιγράφων και [...].4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, καθώς και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, ρυθμίζονται τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν τη διαλειτουργική σύνδεση του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. με την Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων της Αρχής και τα πληροφοριακά συστήματα των αναθετουσών αρχών, και των πάσης φύσεως φορέων του δημόσιου τομέα, όπως το Γενικό Εμπορικό Μητρώο, το Μητρώο Δεσμεύσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, τα σχετικά Μητρώα του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΜΕΚ, ΜΕΕΠ, κ.λπ.), του Προγράμματος ΔΙΑΥΓΕΙΑ του ν. 3862/2010 (Α' 112), όπως εκάστοτε ισχύει, το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα παρακολούθησης συγχρηματοδοτούμενων έργων, και με κάθε άλλο πληροφοριακό σύστημα που κρίνεται απαραίτητο για την παρακολούθηση των δημοσίων συμβάσεων για ελεγκτικούς, δημοσιονομικούς, στατιστικούς και λοιπούς σκοπούς των φορολογικών ασφαλιστικών, δικαστικών και εισαγγελικών αρχών, καθώς, και με τα πληροφοριακά συστήματα της Ένωσης και άλλων κρατών-μελών[...].».

18. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 37 του Ν. 4412/2016 προβλέπεται ότι: «1. Το επίπεδο ασφαλείας του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. πρέπει να είναι ανάλογο προς τους κινδύνους.

2. Στα εργαλεία και τις συσκευές για την ηλεκτρονική διαβίβαση και παραλαβή προσφορών, καθώς και για την ηλεκτρονική παραλαβή αιτήσεων συμμετοχής πρέπει:

α) να είναι διαθέσιμες στους ενδιαφερομένους οι πληροφορίες σχετικά με τις προδιαγραφές για την ηλεκτρονική υποβολή προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της κρυπτογράφησης και της χρονοσήμανσης,

β) να απαιτούνται προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, όπως ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014. Οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να

αποδέχονται τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που υποστηρίζονται από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, λαμβάνοντας υπόψη αν τα πιστοποιητικά χορηγούνται από έναν πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/ 767/EK της Επιτροπής, ανεξάρτητα από το αν έχουν δημιουργηθεί με ή χωρίς ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφών, με την επιφύλαξη της συμμόρφωσης με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

αα) οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να καθορίζουν τον απαιτούμενο μορφότυπο προηγμένων υπογραφών, βάσει των μορφοτύπων που έχουν θεσπιστεί με την Απόφαση 2011/130/ΕΕ της Επιτροπής και να θέτουν σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστούν τεχνικά τους εν λόγω μορφότυπους· όταν χρησιμοποιείται διαφορετικός μορφότυπος ηλεκτρονικής υπογραφής, τότε η ηλεκτρονική υπογραφή ή ο φορέας του ηλεκτρονικού εγγράφου περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες δυνατότητες επικύρωσης, υπό την ευθύνη της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ). Οι δυνατότητες επικύρωσης επιτρέπουν στην αναθέτουσα αρχή να επικυρώνει, σε σύγχρονη σύνδεση, δωρεάν και κατά τρόπο κατανοητό για άτομα με διαφορετική μητρική γλώσσα, την ηλεκτρονική υπογραφή που έχει παραληφθεί, ως προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, υποστηριζόμενη από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό.

Η ΕΕΤΤ κοινοποιεί τις πληροφορίες σχετικά με τον πάροχο των υπηρεσιών επικύρωσης στην Επιτροπή.

ββ) σε περίπτωση προσφορών που υπογράφονται με την υποστήριξη αναγνωρισμένου πιστοποιητικού που περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης, οι αναθέτουσες αρχές δεν πρέπει να εφαρμόζουν πρόσθετες απαιτήσεις που ενδέχεται να εμποδίσουν τη χρήση των εν λόγω υπογραφών από τους προσφέροντες.

Για τα έγγραφα που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης και υπογράφονται από αρμόδια αρχή κράτους - μέλους ή άλλο φορέα έκδοσης, η αρμόδια αρχή ή φορέας έκδοσης μπορεί να καθορίζει τον απαιτούμενο μορφότυπο προηγμένων υπογραφών, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της παρ. 2 του άρθρου 1 της Απόφασης 2011/130/ΕΕ. Επίσης, θέτει σε εφαρμογή τα μέτρα που είναι αναγκαία ώστε να είναι σε θέση να

επεξεργαστεί τεχνικά τους μορφότυπους αυτούς, συμπεριλαμβάνοντας στο σχετικό έγγραφο τις πληροφορίες που απαιτούνται για την επεξεργασία της υπογραφής. Τα έγγραφα αυτά περιλαμβάνουν στην ηλεκτρονική υπογραφή ή στο φορέα του ηλεκτρονικού εγγράφου πληροφορίες σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες επικύρωσης που επιτρέπουν την επικύρωση της παραλαμβανόμενης ηλεκτρονικής υπογραφής σε σύγχρονη σύνδεση, δωρεάν και κατά τρόπο κατανοητό για τα άτομα με διαφορετική μητρική γλώσσα.

3. Οι υπηρεσίες χρονοσήμανσης παρέχονται, σύμφωνα με τις διατάξεις της ΥΑΠ/Φ.40.4/163/2013 (Β' 401) απόφασης του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, από τρίτους, εθνικούς ή αλλοδαπούς φορείς, πιστοποιημένους από τις αντίστοιχες αρμόδιες αρχές για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών και διασυνδεδεμένους με τον εθνικό χρόνο. Η παροχή των υπηρεσιών χρονοσήμανσης αποδεικνύεται με σχετική ηλεκτρονική επιβεβαίωση λήψης των υπηρεσιών αυτών των φορέων προς το χρήστη, η οποία διαβιβάζεται στο χρήστη μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, με κρυπτογραφημένο τρόπο και η οποία επέχει θέση εγγράφου με βέβαιη χρονολογία. Δεν επιτρέπεται στην αναθέτουσα αρχή ή στη Γενική Γραμματεία Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού η παρέμβαση στη διαδικασία χρονοσήμανσης, όπως περιγράφεται ανωτέρω.

4. Σε περιπτώσεις τεχνικής αδυναμίας λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ, η οποία οφείλεται σε γεγονότα ανωτέρας βίας, η αναθέτουσα αρχή λαμβάνει άμεσα όλα τα απαιτούμενα μέτρα κυρίως για την τήρηση του ελάχιστου διαστήματος για την υποβολή των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής, όπως ιδίως η μετάθεση της καταληκτικής ημερομηνίας και η σχετική δημοσίευσή της. Η ανωτέρω αδυναμία πιστοποιείται από τη Διεύθυνση Ανάπτυξης και Υποστήριξης του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και, στη συνέχεια, με αιτιολογημένη απόφασή της, η αναθέτουσα αρχή ρυθμίζει τα της συνέχειας του διαγωνισμού.

5. Οι χρήστες αποκτούν δικαίωμα χρήσης του ΕΣΗΔΗΣ, εφόσον διαθέτουν τα ανάλογα διαπιστευτήρια που απαιτούνται, σύμφωνα με την απόφαση της παραγράφου 5 του άρθρου 36».

19. Επειδή σύμφωνα με το άρθρο 53 παρ. 1 και 2 του ν. 4412/2016 «1. Οι όροι των εγγράφων της σύμβασης πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις ώστε να επιτρέπουν την υποβολή άρθρων και συγκρίσιμων μεταξύ τους προσφορών. 2. Τα έγγραφα της σύμβασηςπεριέχουν ιδίως : [...] ε) ακριβή περιγραφή του φυσικού αντικείμενου της σύμβασης [...] ιε) το κριτήριο ανάθεσης, τη διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης των προσφορών, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στα άρθρα 86 και 87 [...] ιζ) τους απαράβατους όρους, απόκλιση από τους οποίους συνεπάγεται την απόρριψη της προσφοράς [...] κ) τα απαιτούμενα αποδεικτικά μέσα (δηλώσεις, δικαιολογητικά κ.λπ.), [...]».

20. Επειδή στο άρθρο 346 του Ν. 4412/2016 ορίζεται ότι: «Κάθε ενδιαφερόμενος, ο οποίος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί σύμβαση των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 και έχει υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εκτελεστή πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής κατά παράβαση της ευρωπαϊκής ή εσωτερικής νομοθεσίας, έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ), σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 360 και να ζητήσει προσωρινή προστασία, σύμφωνα με το άρθρο 366, ακύρωση παράνομης πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής, σύμφωνα με το άρθρο 367 ή ακύρωση σύμβασης η οποία έχει συναφθεί παράνομα, σύμφωνα με το άρθρο 368».

21. Επειδή στο άρθρο 360 του Ν. 4412/2016 ορίζεται ότι: «1. Κάθε ενδιαφερόμενος ο οποίος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση του νόμου αυτού και έχει ή είχε υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εκτελεστή πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής κατά παράβαση της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της εσωτερικής νομοθεσίας, υποχρεούται, πριν από την υποβολή των προβλεπόμενων στον Τίτλο 3 ένδικων βοηθημάτων, να ασκήσει προδικαστική προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ κατά της σχετικής πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής.

2. Η άσκηση της προδικαστικής προσφυγής αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση των ένδικων βοηθημάτων του Τίτλου 3 κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων των αναθετουσών αρχών.

3. Δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων της αναθέτουσας αρχής κατά τη

διαδικασία της ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων εκτός από την προδικαστική προσφυγή της παραγράφου 1».

22. Επειδή, με τον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 ορίζεται: στο άρθρο 3 ότι: «Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί: [...]11) «προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή»: ηλεκτρονική υπογραφή που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του άρθρου 26·

12) «εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή»: προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που δημιουργείται από εγκεκριμένη διάταξη δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής και η οποία βασίζεται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό ηλεκτρονικής υπογραφής:[...]», στο άρθρο 25 ότι : «2. Η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή έχει νομική ισχύ ισοδύναμη με την ιδιόχειρη υπογραφή [...]», στο άρθρο 26 ότι : «Μία προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέεται κατά τρόπο μοναδικό με τον υπογράφοντα β) είναι ικανή να ταυτοποιεί τον υπογράφοντα γ) δημιουργείται με δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής τα οποία ο υπογράφων μπορεί, με υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης, να χρησιμοποιεί υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και δ) συνδέεται με τα δεδομένα που έχουν υπογραφεί σε σχέση με αυτήν κατά τρόπο ώστε να μπορεί να ανιχνευθεί οποιαδήποτε επακόλουθη τροποποίηση των εν λόγω δεδομένων», στο άρθρο 27 ότι : «[...] 2. Εάν ένα κράτος μέλος απαιτεί προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που βασίζεται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό για τη χρήση μιας επιγραμμικής υπηρεσίας που προσφέρεται από φορέα του δημόσιου τομέα ή για λογαριασμό του, το εν λόγω κράτος μέλος αναγνωρίζει τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που βασίζονται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό και τις εγκεκριμένες ηλεκτρονικές υπογραφές τουλάχιστον με τους μορφότυπους ή με τις μεθόδους που καθορίζονται στις εκτελεστικές πράξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 5» και στο άρθρο 29 ότι: «1. Οι εγκεκριμένες διατάξεις δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής πληρούν τις απαιτήσεις του παραρτήματος II [...]. Σύμφωνα δε με το Παράρτημα II «1. Οι εγκεκριμένες διατάξεις δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής διασφαλίζουν, με τα κατάλληλα τεχνικά και διαδικαστικά μέσα, τουλάχιστον ότι: α) διασφαλίζεται ευλόγως η εμπιστευτικότητα των δεδομένων δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία της ηλεκτρονικής υπογραφής· β) τα δεδομένα δημιουργίας

ηλεκτρονικής υπογραφής που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία της ηλεκτρονικής υπογραφής μπορούν να προκύψουν στην πράξη μία μόνο φορά· γ)τα δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία ηλεκτρονικής υπογραφής δεν μπορούν, με εύλογη βεβαιότητα, να είναι παράγωγα και ότι η ηλεκτρονική υπογραφή προστατεύεται με τρόπο αξιόπιστο από πλαστογραφία με τη χρήση της τρέχουσας τεχνολογίας· δ)τα δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία ηλεκτρονικής υπογραφής μπορούν να προστατεύονται κατά τρόπο αξιόπιστο από τον νόμιμο υπογράφοντα έναντι της χρησιμοποίησης τους από τρίτους. 2. Οι εγκεκριμένες διατάξεις δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής δεν μεταβάλλουν τα προς υπογραφή δεδομένα ούτε εμποδίζουν την υποβολή των δεδομένων αυτών στον υπογράφοντα πριν από την υπογραφή. 3. Η δημιουργία ή η διαχείριση των δεδομένων δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής εκ μέρους του υπογράφοντος μπορεί να πραγματοποιείται μόνο από εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών εμπιστοσύνης. 4. Με την επιφύλαξη του σημείου 1 στοιχείο δ), οι εγκεκριμένοι πάροχοι υπηρεσιών εμπιστοσύνης που διαχειρίζονται δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής εκ μέρους του υπογράφοντος μπορούν να αναπαράγουν τα δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής μόνο για λόγους δημιουργίας εφεδρικών αντιγράφων, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) η ασφάλεια των αναπαραγόμενων δεδομένων είναι στο ίδιο επίπεδο με αυτό της ασφάλειας των πρωτοτύπων· β) ο αριθμός των αναπαραγόμενων συνόλων δεδομένων δεν υπερβαίνει τον ελάχιστο αριθμό που απαιτείται για να εξασφαλιστεί η συνέχιση της υπηρεσίας».

23. Επειδή με τον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 καθορίζονται οι απαιτήσεις ασφάλειας για την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικής ταυτοποίησης και το πλαίσιο εποπτείας των παρόχων τους. Κατά τα οριζόμενα στον ως άνω Κανονισμό, η ψηφιακή υπογραφή εκδίδεται από εγκεκριμένους παρόχους υπηρεσιών πιστοποίησης, οι οποίοι με τη χορήγησή της εγγυώνται για τα στοιχεία του κατόχου της και επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής. Με τη χρήση της προηγμένης ψηφιακής υπογραφής σκοπός είναι να επιτυγχάνεται η ταυτοποίηση του υπογράφοντος, δηλαδή η σύνδεση της ηλεκτρονικής συναλλαγής με το φυσικό πρόσωπο που υπογράφει, η εγγύηση της

γνησιότητας των ψηφιακών δεδομένων και η δέσμευση του υπογράφοντος ως προς την ηλεκτρονική συναλλαγή, δηλαδή ο υπογράφων να μη μπορεί να αρνηθεί την συμβολή του στην εν λόγω συναλλαγή.

24. Επειδή σύμφωνα με τον Ν.4727/2020 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) - Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 184/23.09.2020) προβλέπεται ότι: «[.....] Άρθρο 2 Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος νοούνται ως: [...] 2. Αρχή Πιστοποίησης: η οντότητα που είναι αρμόδια για την τεχνική διαχείριση των πιστοποιητικών ηλεκτρονικής υπογραφής ή ηλεκτρονικής σφραγίδας ή ηλεκτρονικής χρονοσφραγίδας για ολόκληρο τον κύκλο ζωής τους [...] 6. Αυθεντικοποίηση: ηλεκτρονική διαδικασία επαλήθευσης/επιβεβαίωσης ταυτότητας και των τυχόν ειδικών χαρακτηριστικών φυσικού ή νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας, που βασίζεται σε χορηγηθέντα διαπιστευτήρια [...] 8. Δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής: μοναδικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται από τον υπογράφο για τη δημιουργία ηλεκτρονικής υπογραφής [...] 14. Διάταξη δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής: διατεταγμένο υλικό ή λογισμικό που χρησιμοποιείται για τη δημιουργία ηλεκτρονικής υπογραφής [...] 17. Εγκεκριμένη διάταξη δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής: διάταξη δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής που πληροί τις απαιτήσεις του Παραρτήματος II του Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014 [...] 20. Εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή: προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που δημιουργείται από εγκεκριμένη διάταξη δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής και η οποία βασίζεται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό ηλεκτρονικής υπογραφής [...] 24. Εγκεκριμένο πιστοποιητικό ηλεκτρονικής υπογραφής: πιστοποιητικό ηλεκτρονικών υπογραφών που εκδίδεται από εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών εμπιστοσύνης και πληροί τις οριζόμενες στο Παράρτημα I του Κανονισμού (ΕΕ) 910/2014 απαιτήσεις [...] 27. Επικύρωση ηλεκτρονικής υπογραφής ή σφραγίδας: η διαδικασία ελέγχου και επιβεβαίωσης ότι μια ηλεκτρονική υπογραφή ή σφραγίδα είναι έγκυρη [...] 35. Ηλεκτρονική υπογραφή: δεδομένα σε ηλεκτρονική μορφή, τα οποία είναι συνημμένα σε άλλα ηλεκτρονικά δεδομένα ή συσχετίζονται λογικά με άλλα

δεδομένα σε ηλεκτρονική μορφή και τα οποία χρησιμοποιούνται από τον υπογράφοντα για να υπογράψει [...] 49. Προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή: ηλεκτρονική υπογραφή που πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέεται κατά τρόπο μοναδικό με τον υπογράφοντα, β) είναι ικανή να ταυτοποιεί τον υπογράφοντα, γ) δημιουργείται με δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής τα οποία ο υπογράφων μπορεί, με υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης, να χρησιμοποιεί υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και δ) συνδέεται με τα δεδομένα που έχουν υπογραφεί σε σχέση με αυτή, κατά τρόπο ώστε να μπορεί να ανιχνευθεί οποιαδήποτε επακόλουθη τροποποίηση των εν λόγω δεδομένων [...] Άρθρο 15 Ηλεκτρονικά ιδιωτικά έγγραφα

1. Ηλεκτρονικά ιδιωτικά έγγραφα που εκδίδονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες με χρήση εγκεκριμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ή εγκεκριμένης ηλεκτρονικής σφραγίδας, γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά από τους φορείς του δημόσιου τομέα, από τα δικαστήρια όλων των βαθμών και τις εισαγγελίες όλης της χώρας και από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες κατά την ηλεκτρονική διακίνησή τους [...] Άρθρο 50

Νομική ισχύς ηλεκτρονικών υπογραφών και σφραγίδων

1. Τα ηλεκτρονικά έγγραφα που εκδίδονται από νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα υπογράφονται με την εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή του νόμιμου εκπροσώπου τους, και τίθεται σε αυτά η εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα της περ. 27 του άρθρου 3 του Κανονισμού eIDAS, όπου η τελευταία απαιτείται. Στα ως άνω έγγραφα η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή του νόμιμου εκπροσώπου και η εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα επέχουν θέση ιδιόχειρης υπογραφής και πρωτότυπης σφραγίδας αντίστοιχα [...] Άρθρο 58

Αρχή Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου [...] 4. Ο Κανονισμός Πιστοποίησης της Α.Π.Ε.Δ. καθορίζει τους όρους για την παροχή υπηρεσιών εμπιστοσύνης, ορίζει ποιες υπηρεσίες εμπιστοσύνης (εγκεκριμένες ή μη) παρέχει η Α.Π.Ε.Δ. και ρυθμίζει κάθε θέμα που αφορά στην παροχή υπηρεσιών εμπιστοσύνης και τη συμμόρφωση με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο [...] Άρθρο 100 Βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής - Επικύρωση των αντιγράφων Τροποποίηση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας

1. Στο τέλος της παρ. 1 του άρθρου 11 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999, Α` 45) προστίθεται εδάφιο ως εξής: «Στις περιπτώσεις που ο νόμος απαιτεί βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής του ενδιαφερομένου, αρκεί η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή η εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του ενδιαφερομένου, εφόσον το έγγραφο διακινείται ηλεκτρονικά[...]

Άρθρο 108 Καταργούμενες διατάξεις

Από τη θέση σε ισχύ του παρόντος καταργούνται οι κάτωθι διατάξεις: [...]

15. Το π.δ. 150/2001 (Α` 150) [...]

25. Επειδή σύμφωνα με την ΚΥΑ με αρ. 117384/26-10-2017 (ΦΕΚ Β`3821) «Ρυθμίσεις τεχνικών ζητημάτων που αφορούν την ανάθεση των Δημοσίων Συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών με χρήση των επιμέρους εργαλείων και διαδικασιών του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.)» προβλέπεται ότι: Άρθρο 8 Επικοινωνία και διακίνηση εγγράφων 1. Η διαδικασία επικοινωνίας, ενημέρωσης και διακίνησης εγγράφων πραγματοποιείται μέσω του υποσυστήματος κατά περίπτωση, με :

α. Την αποστολή ή κοινοποίηση σχετικών στοιχείων με μηνύματα δια της λειτουργικότητας «Επικοινωνία» της εκάστοτε ηλεκτρονικής διαδικασίας σύναψης σύμβασης ή της εκάστοτε ηλεκτρονικής πρόσκλησης υποβολής δικαιολογητικών/αίτησης συμμετοχής.

β. Την ανάρτηση σχετικών στοιχείων από τις Αναθέτουσες Αρχές/Αναθέτοντες Φορείς στον ηλεκτρονικό χώρο «Συνημμένα Ηλεκτρονικού Διαγωνισμού» της εκάστοτε ηλεκτρονικής διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

γ. Την υποβολή σχετικών στοιχείων από τους Οικονομικούς Φορείς στον ηλεκτρονικό χώρο «Συνημμένα Ηλεκτρονικής Προσφοράς», της εκάστοτε διαδικασίας σύναψης σύμβασης και σε χωριστό σχετικό ηλεκτρονικό χώρο για κάθε Οικονομικό Φορέα, ο οποίος περιλαμβάνει κατά περίπτωση τους (υπό)φακέλους :

i. «Δικαιολογητικά Συμμετοχής».

ii. «Τεχνική Προσφορά».

iii. «Οικονομική Προσφορά».

δ. Την ανάρτηση σχετικών στοιχείων από τις Αναθέτουσες Αρχές/Αναθέτοντες Φορείς στον ηλεκτρονικό χώρο «Συνημμένα Ηλεκτρονικής

Πρόσκλησης Υποβολής Δικαιολογητικών/Αίτησης Συμμετοχής» της εκάστοτε ηλεκτρονικής πρόσκλησης υποβολής δικαιολογητικών.

ε. Την υποβολή σχετικών στοιχείων από τους Οικονομικούς Φορείς στον ηλεκτρονικό χώρο «Συνημμένα Ηλεκτρονικής Υποβολής Δικαιολογητικών/Αίτησης Συμμετοχής» της εκάστοτε ηλεκτρονικής πρόσκλησης υποβολής δικαιολογητικών/αίτησης συμμετοχής και σε χωριστό σχετικό ηλεκτρονικό χώρο για κάθε Οικονομικό Φορέα.

2. Τα σχετικά στοιχεία αποστολής, κοινοποίησης, υποβολής ή ανάρτησης που αποτυπώνονται στις αντίστοιχες οθόνες της διεπαφής του χρήστη, και ειδικότερα ο καταγεγραμμένος χρόνος αυτών, αποτελούν απόδειξη επικοινωνίας και διακίνησης εγγράφων μέσω του υποσυστήματος.

Οι σχετικές προθεσμίες αρχίζουν την επομένη της ημέρας της προαναφερθείσας κατά περίπτωση αποστολής, κοινοποίησης ή υποβολής και λήγουν όταν περάσει ολόκληρη η τελευταία ημέρα και, αν είναι κατά το νόμο εορτάσιμη, όταν περάσει ολόκληρη η επομένη εργάσιμη.

3. Οι Οικονομικοί Φορείς υποβάλλουν μέσω του υποσυστήματος τα κατά περίπτωση έγγραφα που έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τους ίδιους υπογεγραμμένα με εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται από εγκεκριμένο πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/767/EK (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) και σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 και τις διατάξεις της παρούσας.

4. Οι Αναθέτουσες Αρχές/Αναθέτοντες Φορείς, τα Γνωμοδοτικά Όργανα και οι Εποπτικοί και Ελεγκτικοί Μηχανισμοί υποβάλλουν και αναρτούν μέσω του υποσυστήματος τα κατά περίπτωση έγγραφα με εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014, τα άρθρα 3 και 5 της αριθμ. ΥΑΠ/Φ. 40.4/3/1031 Ρυθμίσεις για το Ηλεκτρονικό Δημόσιο Έγγραφο (ΦΕΚ Β 1317/2012) και τις διατάξεις της παρούσας.[...] Άρθρο 10 Σχεδιασμός ηλεκτρονικών διαγωνισμών και προσκλήσεων υποβολής δικαιολογητικών/αιτήσεων συμμετοχής Το υποσύστημα υποστηρίζει ηλεκτρονικά τις διαδικασίες σχεδιασμού των

διαγωνισμών δημοσίων συμβάσεων όπως αυτές ορίζονται στην παρ. 3 του άρθρου 1 της παρούσης.

Μέσω του υποσυστήματος ιδίως:

1. Πιστοποιημένοι χρήστες του Φορέα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης: [...]γ. Δύνανται να προβαίνουν στην χρήση προτύπων ή υποδειγμάτων που έχουν καταχωρηθεί από το Διαχειριστή του υποσυστήματος. [...]Άρθρο 12 Υποβολή Προσφορών/Αιτήσεων συμμετοχής

1. Χρόνος και τρόπος υποβολής Προσφορών/Αιτήσεων Συμμετοχής.

1.1. Οι Οικονομικοί Φορείς υποβάλλουν την προσφορά/αίτηση συμμετοχής, τα στοιχεία και δικαιολογητικά για την συμμετοχή τους σε διαδικασία σύναψης σύμβασης και μέχρι τη σύναψη αυτής μέσω του υποσυστήματος με τρόπο και σε χρόνο που ορίζεται κατά περίπτωση στις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας και της παρούσης.

1.2 Οι Οικονομικοί Φορείς υποβάλλουν την προσφορά ή την αίτηση συμμετοχής τους σε ηλεκτρονικό φάκελο μέσα στη προθεσμία που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης.

Τα περιεχόμενα του ανωτέρω φακέλου ορίζονται, κατά περίπτωση, ως εξής:

(α) Ένας (υπο)φάκελος με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής» στον οποίο περιλαμβάνονται τα κατά περίπτωση απαιτούμενα δικαιολογητικά σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας και την παρούσα.

(β) Ένας (υπο)φάκελος με την ένδειξη «Τεχνική Προσφορά» στον οποίο περιλαμβάνονται τα τεχνικά στοιχεία της προσφοράς του οικονομικού φορέα.

(γ) Ένας (υπο)φάκελος με την ένδειξη «Οικονομική Προσφορά» στον οποίο περιλαμβάνεται η οικονομική προσφορά του οικονομικού φορέα [.....]

Ο χρήστης - Οικονομικός Φορέας υποβάλλει, κατά περίπτωση σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις τους ανωτέρω(υπο)φακέλους μέσω του υποσυστήματος, όπως περιγράφεται παρακάτω:

1.2.1 Τα στοιχεία και δικαιολογητικά που περιλαμβάνονται στον (υπο)φάκελο με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής» υποβάλλονται από αυτόν ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου Portable Document Format (PDF) και εφόσον έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο, φέρουν εγκεκριμένη

προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8.

1.2.1.1 Εντός τριών (3) εργάσιμων ημερών από την ηλεκτρονική υποβολή των ως άνω στοιχείων και δικαιολογητικών προσκομίζονται υποχρεωτικά από τον Οικονομικό Φορέα στην Αναθέτουσα Αρχή/Αναθέτων Φορέα, σε έντυπη μορφή και σε σφραγισμένο φάκελο, τα στοιχεία της ηλεκτρονικής προσφοράς/αίτησης συμμετοχής τα οποία απαιτείται να προσκομισθούν σε πρωτότυπη μορφή σύμφωνα με τον ν. 4250/2014. Τέτοια στοιχεία και δικαιολογητικά είναι υποχρεωτικά η εγγυητική επιστολή συμμετοχής, και κατά περίπτωση, σύμφωνα με τα έγγραφα της σύμβασης, ενδεικτικά, τα πρωτότυπα έγγραφα τα οποία έχουν εκδοθεί από ιδιωτικούς φορείς και δεν φέρουν επικύρωση από δικηγόρο, καθώς και τα έγγραφα που φέρουν τη Σφραγίδα της Χάγης (Apostille).

1.2.1.2 Δεν προσκομίζονται σε έντυπη μορφή στοιχεία και δικαιολογητικά τα οποία φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8, τα ΦΕΚ και όσα στοιχεία και δικαιολογητικά προβλέπεται από το ν. 4250/2014 ότι οι φορείς υποχρεούνται να αποδέχονται αντίγραφα των πρωτοτύπων [...]

1.2.4. Στη συνέχεια, ο Οικονομικός Φορέας παράγει, κατά περίπτωση, από το υποσύστημα τα ηλεκτρονικά αρχεία («εκτυπώσεις») των Δικαιολογητικών Συμμετοχής, Τεχνικής Προσφοράς και της Οικονομικής Προσφοράς του οικονομικού φορέα σε μορφή αρχείου Portable Document Format (PDF), τα οποία υπογράφονται με εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8 της παρούσης και επισυνάπτονται στους αντίστοιχους (υπο)φακέλους της προσφοράς από τον Οικονομικό Φορέα. Κατά την συστημική υποβολή της προσφοράς το υποσύστημα πραγματοποιεί αυτοματοποιημένους ελέγχους επιβεβαίωσης της ηλεκτρονικής προσφοράς σε σχέση με τα, κατά περίπτωση, παραχθέντα ηλεκτρονικά αρχεία (Δικαιολογητικά Συμμετοχής, Τεχνική Προσφορά και Οικονομική Προσφορά) και εφόσον οι έλεγχοι αυτοί αποβούν επιτυχείς η προσφορά υποβάλλεται στο υποσύστημα.

Διαφορετικά, η προσφορά δεν υποβάλλεται και το υποσύστημα ενημερώνει τον Οικονομικό Φορέα με σχετικό μήνυμα σφάλματος στη διεπαφή του χρήστη του Οικονομικού Φορέα προκειμένου ο τελευταίος να προβεί στις σχετικές ενέργειες διόρθωσης.

1.2.4.1 Εφόσον τα δικαιολογητικά συμμετοχής, η τεχνική προσφορά και οι οικονομικοί όροι δεν έχουν αποτυπωθεί στο σύνολό τους στις ειδικές ηλεκτρονικές φόρμες του υποσυστήματος, ο Οικονομικός Φορέας επισυνάπτει ψηφιακά υπογεγραμμένα τα σχετικά ηλεκτρονικά αρχεία σύμφωνα με τους όρους της εκάστοτε διακήρυξης.

1.2.4.2 Από το υποσύστημα εκδίδεται ηλεκτρονική απόδειξη υποβολής προσφοράς η οποία αποστέλλεται στον Οικονομικό Φορέα με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.[...]».

26. Επειδή σύμφωνα με τους όρους της Διακήρυξης ορίζεται ότι: «[...]Άρθρο 3: Ηλεκτρονική υποβολή φακέλου προσφοράς

3.1. Οι προσφορές υποβάλλονται από τους ενδιαφερομένους ηλεκτρονικά, μέσω της διαδικτυακής πύλης www.promitheus.gov.gr του ΕΣΗΔΗΣ, μέχρι την καταληκτική ημερομηνία και ώρα που ορίζεται στο άρθρο 18 της παρούσας διακήρυξης, σε ηλεκτρονικό φάκελο του υποσυστήματος.

Για τη συμμετοχή στην παρούσα διαδικασία οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς απαιτείται να διαθέτουν ψηφιακή υπογραφή, χορηγούμενη από πιστοποιημένη αρχή παροχής ψηφιακής υπογραφής και να εγγραφούν στο ηλεκτρονικό σύστημα (ΕΣΗΔΗΣ- Διαδικτυακή πύλη www.promitheus.gov.gr) ακολουθώντας τη διαδικασία εγγραφής του άρθρου 5 παρ. 1.2 έως 1.4 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης με αρ. 117384/26-10-2017 (3821 Β') «Ρυθμίσεις τεχνικών ζητημάτων που αφορούν την ανάθεση των Δημοσίων Συμβάσεων έργων, μελετών, και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών με χρήση των επιμέρους εργαλείων και διαδικασιών του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ.)» [...]α) Τα στοιχεία και δικαιολογητικά που περιλαμβάνονται στον (υπο)φάκελο με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής» είναι τα οριζόμενα στο άρθρο 24.2 της παρούσας και υποβάλλονται από τον οικονομικό φορέα ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου Portable Document Format (PDF) και εφόσον έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο, φέρουν

εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8 της υπ' αρ 117384/26-10-2017 Κ.Υ.Α.[...] ε) Στη συνέχεια, οι προσφέροντες παράγουν από το υποσύστημα τα ηλεκτρονικά αρχεία («εκτυπώσεις» των Δικαιολογητικών Συμμετοχής και της Οικονομικής Προσφοράς τους σε μορφή αρχείου Portable Document Format (PDF)). Τα αρχεία αυτά υπογράφονται από τους προσφέροντες με εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8 της υπ' αρ. 117384/26-10-2017 Κ.Υ.Α. και επισυνάπτονται στους αντίστοιχους (υπο)φακέλους της προσφοράς. Κατά τη συστημική υποβολή της προσφοράς το υποσύστημα πραγματοποιεί αυτοματοποιημένους ελέγχους επιβεβαίωσης της ηλεκτρονικής προσφοράς σε σχέση με τα παραχθέντα ηλεκτρονικά αρχεία (Δικαιολογητικά Συμμετοχής και Οικονομική Προσφορά) και εφόσον οι έλεγχοι αυτοί αποβούν επιτυχείς η προσφορά υποβάλλεται στο υποσύστημα. Διαφορετικά, η προσφορά δεν υποβάλλεται και το υποσύστημα ενημερώνει τους προσφέροντες με σχετικό μήνυμα σφάλματος στη διεπαφή του χρήστη των προσφερόντων, προκειμένου οι τελευταίοι να προβούν στις σχετικές ενέργειες διόρθωσης. [...] Άρθρο 7: Εφαρμοστέα νομοθεσία [...] 7.4 Οι σε εκτέλεση των ανωτέρω διατάξεων εκδοθείσες κανονιστικές πράξεις xxiv, καθώς και λοιπές διατάξεις που αναφέρονται ρητά ή απορρέουν από τα οριζόμενα στα συμβατικά τεύχη της παρούσας καθώς και το σύνολο των διατάξεων του ασφαλιστικού, εργατικού, περιβαλλοντικού και φορολογικού δικαίου και γενικότερα κάθε διάταξη (Νόμος, Π.Δ., Υ.Α.) και ερμηνευτική εγκύκλιος που διέπει την ανάθεση και εκτέλεση του έργου της παρούσας σύμβασης, έστω και αν δεν αναφέρονται ρητά.

7.5 Προσθήκες και εν γένει προσαρμογές άρθρων της διακήρυξης (πέραν των όσων ήδη προβλέπονται ρητώς στο κείμενο της πρότυπης διακήρυξης) μπορούν να προστίθενται και να περιλαμβάνονται, μόνο εφόσον είναι απόλυτα συμβατές με την ισχύουσα κάθε φορά νομοθεσία. [...]».

27. Επειδή, σύμφωνα με τον Κανονισμό Πιστοποίησης της ΑΠΕΔ προβλέπεται ότι: «1.2.1 Πολιτικές Πιστοποιητικών

1.2.1.1 Πολιτική Πιστοποιητικού 1 (ΠΠ 1)

Η Πολιτική Πιστοποιητικού 1 (ΠΠ 1) αναφέρεται σε Αναγνωρισμένα Πιστοποιητικά τελικών χρηστών. Τα πιστοποιητικά που εκδίδονται βάσει της ΠΠ 1 χρησιμοποιούνται για ψηφιακή υπογραφή (προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή) ηλεκτρονικών μηνυμάτων και εγγράφων ή/και για αυθεντικοποίηση χρήστη. Ήτοι, τα Πιστοποιητικά που εκδίδονται βάσει της ΠΠ 1 είναι κατάλληλα για να υποστηρίξουν προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, σύμφωνα με τις διατάξεις της παράγ. 1 του άρθρου 3 του ΠΔ150/2001 (ΦΕΚ 125/Α), η οποία βασίζεται σε Αναγνωρισμένο Πιστοποιητικό και δημιουργείται σε Ασφαλή Διάταξη Δημιουργίας Υπογραφής (ΑΔΔΥ), οπότε και επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής τόσο στο ουσιαστικό όσο και στο δικονομικό δίκαιο. Η ΠΠ 1 αντιστοιχεί στην δημόσια πολιτική πιστοποιητικών "QCP + SSCD" όπως περιγράφεται στο πρότυπο ETSI 101 456 του European Telecommunications Standards Institute - ETSI (εφεξής αναφερόμενο ως έγγραφο Πολιτικής ETSI 101 456) αναφορικά με τις Απαιτήσεις Πολιτικής για Αρχές Πιστοποίησης που εκδίδουν Αναγνωρισμένα Πιστοποιητικά. Τα Πιστοποιητικά που εκδίδονται με βάση την ΠΠ 1 πιστοποιούν την αντιστοιχία του φυσικού προσώπου (Τελικού Χρήστη) με τα στοιχεία που αναφέρονται στο έγγραφο ταυτοποίησης του. Η ταυτοποίηση των Τελικών Χρηστών προϋποθέτει τη φυσική παρουσία τους ενώπιον αρμόδιων στελεχών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρούσα πράξη, οι οποίοι ελέγχουν τα έγγραφα που τεκμηριώνουν την ταυτότητα του Τελικού Χρήστη (§3.2.3). Τα Αναγνωρισμένα Πιστοποιητικά Τελικών Χρηστών αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο σε φυσικά πρόσωπα. Σε κάθε περίπτωση το Αναγνωρισμένο Πιστοποιητικό συνδέεται κατ' αποκλειστικότητα με ένα φυσικό πρόσωπο το οποίο και φέρει την αποκλειστική ευθύνη για αυτό το πιστοποιητικό [...]

1.2.1.3 Πολιτική Πιστοποιητικού 3 (ΠΠ 3) Η Πολιτική Πιστοποιητικού 3 (ΠΠ 3) αναφέρεται σε Αναγνωρισμένα Πιστοποιητικά Τελικών Χρηστών. Τα Πιστοποιητικά που εκδίδονται βάσει της ΠΠ 3 χρησιμοποιούνται για ψηφιακή υπογραφή (προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή) ηλεκτρονικών μηνυμάτων και εγγράφων ή/και για αυθεντικό ποίηση χρήστη. Ήτοι, τα Πιστοποιητικά που εκδίδονται βάσει της ΠΠ 3 είναι κατάλληλα για να υποστηρίξουν προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, σύμφωνα με τις διατάξεις της παράγ. 2 του άρθρου 3 του ΠΔ 150/2001 (ΦΕΚ

125/A`), η οποία βασίζεται σε Αναγνωρισμένο Πιστοποιητικό και δε δημιουργείται σε ΑΔΔΥ. Η ΠΠ 3 αντιστοιχεί στην δημόσια πολιτική πιστοποιητικών "QCP public" όπως περιγράφεται στο "έγγραφο Πολιτικής ETS1101 456" του European Telecommunications Standards Institute - ETSI (εφεξής αναφερόμενο ως έγγραφο Πολιτικής ETS1101 456) αναφορικά με τις Απαιτήσεις Πολιτικής για Αρχές Πιστοποίησης που εκδίδουν Αναγνωρισμένα Πιστοποιητικά. Τα Πιστοποιητικά που εκδίδονται με βάση την ΠΠ 3 πιστοποιούν την αντιστοιχία του φυσικού προσώπου (Τελικού Χρήστη) με τα στοιχεία που αναφέρονται στο έγγραφο ταυτοποίησης του. Η ταυτοποίηση των τελικών χρηστών προϋποθέτει τη φυσική παρουσία τους ενώπιον αρμόδιων στελεχών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρούσα πράξη, οι οποίοι ελέγχουν τα έγγραφα που τεκμηριώνουν την ταυτότητα του Τελικού Χρήστη (§3.2.3). Τα Αναγνωρισμένα Πιστοποιητικά Τελικών Χρηστών αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο σε φυσικά πρόσωπα. Σε κάθε περίπτωση το Αναγνωρισμένο Πιστοποιητικό συνδέεται κατ' αποκλειστικότητα με ένα φυσικό πρόσωπο το οποίο και φέρει την αποκλειστική ευθύνη για αυτό το πιστοποιητικό [...]

1.2.5 Τιμές Προσδιοριστή Αντικειμένου

Τα Πιστοποιητικά που εκδίδονται σύμφωνα με τις πολιτικές πιστοποιητικών της ΑΠΕΔ περιλαμβάνουν τιμές προσδιοριστή αντικειμένου (Object Identifier) που αντιστοιχούν στην εκάστοτε πολιτική πιστοποιητικού που ακολουθείται. Η τιμή προσδιοριστή αντικειμένου για την:

☐ ΠΠ 1 είναι: ...[...]

☐ ΠΠ 3 είναι: ...[...]

1.4 Εφαρμογή των Πιστοποιητικών

1.4.1 Εγκεκριμένες Χρήσεις Πιστοποιητικών

Οι προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που βασίζονται σε Πιστοποιητικά που ακολουθούν την ΠΠ 1 ή την ΠΠ 5 και έχουν δημιουργηθεί από ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφής επέχουν θέση ιδιόχειρης υπογραφής τόσο στο ουσιαστικό όσο και στο δικονομικό δίκαιο όπως αναφέρεται στην κείμενη εθνική νομοθεσία (ΠΔ150/2001) [...]

Οι προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που βασίζονται σε Πιστοποιητικά που ακολουθούν την ΠΠ 3 και δεν έχουν δημιουργηθεί από ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφής, ανταποκρίνονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 3 του ΠΔ 150/2001, η οποία προβλέπει ότι η ισχύς της ηλεκτρονικής υπογραφής ή το

παραδεκτό της ως αποδεικτικού στοιχείου δεν αποκλείεται από μόνο το λόγο ότι δε συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου. Επομένως η ΠΠ 3 σκοπό έχει να διευκολύνει εφαρμογές για προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές όπου το επίπεδο ισχύος που παρέχεται από το άρθρο 3 παράγραφος 2 του ΠΔ 150/2001 είναι κατάλληλο και επαρκές. Δηλαδή τα Αναγνωρισμένα Πιστοποιητικά που εκδίδονται σύμφωνα με την ΠΠ 3 υποστηρίζουν τη χρήση ψηφιακών υπογραφών των οποίων δεν θα αμφισβητηθεί η νομική αποτελεσματικότητα απλά και μόνο επειδή δε συνδυάζονται με τη χρήση ΑΔΔΥ. Τα Πιστοποιητικά που ακολουθούν την ΠΠ 3, αποτελούν Πιστοποιητικά Ηλεκτρονικής Υπογραφής ή/ και Πιστοποιητικά Αυθεντικοποίησης (ανάλογα με την τιμή που ορίζεται στα πεδία KeyUsage και Extended Key Usage που περιλαμβάνουν, σύμφωνα με την ενότητα §7.1.2.1)».

29. Επειδή, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά από τη νομολογία, η Διακήρυξη του διαγωνισμού αποτελεί κανονιστική πράξη, η οποία διέπει το διαγωνισμό και δεσμεύει τόσο την αναθέτουσα αρχή, η οποία διενεργεί αυτόν (ΕΣ Πράξεις VI Τμήματος 78/2007,19/2005,31/2003), όσο και τους διαγωνιζόμενους. Η δε παράβαση των διατάξεων (όρων) αυτής, οδηγεί σε ακυρότητα των εγκριτικών πράξεων του αποτελέσματος του διαγωνισμού και των κατακυρωτικών αυτού πράξεων (ΟΛΣΤΕ 2137/1993). Κατά συνέπεια, τυχόν παράβαση ουσιώδους όρου της διακήρυξης, είτε κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού, είτε κατά τη συνομολόγηση της σύμβασης, καθιστά μη νόμιμη τη σχετική διαδικασία (ΕΣ Πράξη VI Τμήματος 78/2007).

30. Επειδή, η υποχρέωση διαφάνειας έχει μεταξύ άλλων ως σκοπό να αποκλείσει τον κίνδυνο αυθαιρεσίας εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής (βλ., C-278/14, SC Enterprise Focused Solutions SRL ECLI:EU:C:2015:228,σκ. 25 και απόφαση SAG ELV Slovensko κ.λπ., C-599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και ο σκοπός αυτός δεν θα επιτυγχανόταν αν η αναθέτουσα αρχή μπορούσε να μην εφαρμόσει τους όρους στους οποίους η ίδια υποβλήθηκε (βλ., C-278/14, SC Enterprise Focused Solutions SRL ECLI:EU:C:2015:228,σκ. 27).

31. Επειδή, περαιτέρω επιβάλλεται η εφαρμογή των όρων της διακήρυξης κατά τρόπο ενιαίο για όλους τους προσφέροντες κατά την υποβολή, αλλά και αξιολόγηση προσφορών (ΔΕΕ, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2001, C-19/00 *Siac Construction Ltd*, Συλλογή 2001, σ. I-7725, σκέψεις 34 και 44 και απόφαση της 25ης Απριλίου 1996, C-87/94, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, Συλλογή 1996, σ. I-2043, σκέψη 54).

32. Επειδή η αρχή της ίσης μεταχείρισης προϋποθέτει, περαιτέρω, ότι όλοι οι όροι και τρόποι διεξαγωγής της διαδικασίας αναθέσεως πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια, ακρίβεια και χωρίς αμφισημία στην προκήρυξη του διαγωνισμού ή στη συγγραφή υποχρεώσεων, κατά τρόπον ώστε, αφενός να παρέχεται σε όλους τους ευλόγως ενημερωμένους και κανονικά επιμελείς υποψηφίους η δυνατότητα να κατανοούν το ακριβές περιεχόμενό τους και να τους ερμηνεύουν με τον ίδιο τρόπο και, αφετέρου, να καθίσταται δυνατός ο εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής αποτελεσματικός και επί ίσοις όροις έλεγχος του αν οι προσφορές των υποψηφίων ανταποκρίνονται στα κριτήρια που διέπουν την εν λόγω σύμβαση (βλ., μεταξύ άλλων, για την αρχή της ίσης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων στο πλαίσιο ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων τις αποφάσεις: της 29ης Απριλίου 2004, *Επιτροπή κατά CAS Succhi di Frutta*, C-496/99 P, EU:C:2004:236, σκέψη 110, και της 12ης Μαρτίου 2015, *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, σκέψη 33, της 22ας Ιουνίου 1993, *Επιτροπή κατά Δανίας*, C-243/89, EU:C:1993:257, σκέψη 33, της 25ης Απριλίου 1996, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, C-87/94, EU:C:1996:161, σκέψη 51, της 18ης Οκτωβρίου 2001, *SIAC Construction*, C-19/00, EU:C:2001:553, σκέψη 33, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, *Μηχανική*, C-213/07, EU:C:2008:731, σκέψη 45, της 24ης Μαΐου 2016, *MT Højgaard και Züblin*, C-396/14, EU:C:2016:347, σκέψη 37, της 25ης Απριλίου 1996, *Επιτροπή κατά Βελγίου*, C-87/94, EU:C:1996:161, σκέψη 54, της 12ης Δεκεμβρίου 2002, *Universale-Bau*, C-470/99, EU:C:2002:746, σκέψη 93, της 12ης Μαρτίου 2015, *eVigilo*, C-538/13, EU:C:2015:166, σκέψη 33, της 29ης Μαρτίου 2012, *SAG ELV Slovensko* κ.λπ., C-599/10, EU:C:2012:191, σκέψη 36, καθώς και της 10ης Οκτωβρίου 2013, *Manova*, C-336/12, EU:C:2013:647, σκέψη 31).

33. Επειδή η αρχή της τυπικότητας, η οποία διέπει γενικά τη διενέργεια των διαγωνισμών (βλ. ΣτΕ 2889/2011, 4343/2005 κ.ά. βλ. και Ε.Α. 228/2013,

111/2006, 597/2007 κ. ά.) εξυπηρετεί τις ανάγκες της διαφάνειας, της αποφυγής του κινδύνου αλλοίωσης των προσφορών και της ευχερούς εξέτασης και αξιολόγησής τους (Δ. Ράικος, *Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων*, Β΄ Έκδοση, Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 2017, σελ. 195 επ.). Σύμφωνα, δε, με την εν λόγω αρχή, δεν επιτρέπεται να τεθούν εκποδών διατάξεις της διακηρύξεως, οι οποίες θεσπίζουν υποχρέωση υποβολής με την προσφορά ορισμένων στοιχείων που απαιτούνται επί ποινή αποκλεισμού από τον διαγωνισμό.

34. Επειδή οι αρχές της τυπικότητας, της διαφάνειας και της δημοσιότητας που διέπουν τους δημόσιους διαγωνισμούς επιτάσσουν να καθορίζονται σαφώς στην διακήρυξη οι όροι και οι προϋποθέσεις συμμετοχής στον διαγωνισμό καθώς και τα κριτήρια ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης (βλ. ΕΣ 133/2008, Πράξη, Τμ. VI) με στόχο την επίτευξη πλήρους διαφάνειας και προστασίας του ανταγωνισμού (βλ. ΕΣ 2263/2011, 2016/2010, Τμ. VI).

35. Επειδή, σε κάθε περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή κρίνει τις προσφορές επί ίσοις όροις και με προσήλωση στην λεκτική αποτύπωση των όρων της κανονιστικής πράξης στα πλαίσια της αρχής της τυπικότητας, απορρίπτοντας κατά δέσμια αρμοδιότητα προσφορά που παραβιάζει απaráβατους όρους της διακήρυξης.

36. Επειδή, εξάλλου, σε περίπτωση που η ίδια η διακήρυξη χρησιμοποιεί όρους, όπως «*με ποινή αποκλεισμού...*», «*με ποινή απαραδέκτου....*», «*οι συμμετέχοντες πρέπει...*» ή άλλους παρόμοιους, είναι προφανές ότι οι όροι αυτοί θεωρούνται ουσιώδεις και συνεπώς οποιαδήποτε απόκλιση της προσφοράς από αυτούς οδηγεί σε απόρριψη της (βλ. Γνμδ ΝΣΚ 70/2002).

37. Επειδή, σύμφωνα την υπό εξέταση προσφυγή η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσφορά της παρεμβαίνουσας έπρεπε να έχει απορριφθεί διότι στο ΤΕΥΔ της καθώς και στο αρχείο Project_Financial_Proposal_Art_190121 έχει μεν τεθεί ψηφιακή υπογραφή αλλά, κατόπιν ελέγχου αυτής, προκύπτει ότι το ψηφιακό πιστοποιητικό είναι χαλαρής αποθήκευσης και δοθέντος ότι οι ελλείψεις της ψηφιακής υπογραφής

συνιστούν έλλειψη υπογραφής άλλως έλλειψη επικυρωμένης για το γνήσιό της υπογραφής.

Περαιτέρω, η αναθέτουσα αρχή στις απόψεις της αναφέρει ότι η ψηφιακή υπογραφή της παρεμβαίνουσας δείχνει να έχει εκδοθεί από εγκεκριμένο πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης (Hellenic Public Administration Issuing CA HPARCA) και, επομένως, ορθώς έκανε δεκτή την προσφορά της αφού βάσει της διακήρυξης θα πρέπει τα στοιχεία και δικαιολογητικά που υποβάλλονται από τον οικονομικό φορέα ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου Portable Document Format (PDF) και εφόσον έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο, φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8 της υπ' αρ 117384/26-10-2017 Κ.Υ.Α..

Εξάλλου, η παρεμβαίνουσα στην παρέμβασή της υποστηρίζει ότι η ψηφιακή της υπογραφή είναι καθόλα νόμιμη καθώς από το συνδυασμό των ισχυουσών διατάξεων προκύπτει ότι έπρεπε να υποβάλει τα αρχεία της προσφοράς της σε μορφή PDF και να φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών, τα οποία έχουν χορηγηθεί από εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, χωρίς καμία αναφορά στη διάκριση που να αφορά τις ηλεκτρονικές υπογραφές ή το είδος του εγκεκριμένου πιστοποιητικού που υποστηρίζει την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή και αν αυτό (το εγκεκριμένο πιστοποιητικό) είναι «σκληρής αποθήκευσης» ή «χαλαρής αποθήκευσης». Κατά την παρεμβαίνουσα, τα επίμαχα αρχεία είναι ψηφιακώς υπογεγραμμένα από τον νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρείας, το καθένα από αυτά αναφέρει την ημεροχρονολογία κατά την οποία τέθηκε επ'αυτού η ψηφιακή υπογραφή και, κατά το άνοιγμά τους, αναγράφεται ότι είναι έγκυρη, με το καθένα από αυτά να φέρει όλες τις ενδείξεις εγκυρότητας της υπογραφής. Ως διατείνεται η παρεμβαίνουσα, οι αποφάσεις της ΑΕΠΠ που επικαλείται η προσφεύγουσα έχουν εκδοθεί υπό το καθεστώς του ΠΔ 150/2001 που έχει καταργηθεί με τον Ν.4727/2020 και ότι αορίστως η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η ψηφιακή υπογραφή της δεν είναι αποδεκτή καθώς δεν αιτιολογεί τον λόγο, ακόμα και στην περίπτωση που το ψηφιακό

πιστοποιητικό είναι χαλαρής και όχι σκληρής αποθήκευσης και υποστηρίζει ότι η ηλεκτρονική υπογραφή είναι πλήρης και ολοκληρωμένη εφόσον συνοδεύεται από πιστοποίηση αυτής από εγκεκριμένο πάροχο, ως εν προκειμένω, όπου εμφανίζεται ως εκδότης του Πιστοποιητικού η ΑΠΕΔ(«Hellenic Public Administrator Issuing CA).

38. Επειδή σύμφωνα με την επίμαχη Διακήρυξη, στο άρθρο 3.1 προβλέπεται ότι οι προσφορές υποβάλλονται ηλεκτρονικά και ότι για τη συμμετοχή στη διαδικασία οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς απαιτείται να διαθέτουν ψηφιακή υπογραφή, χορηγούμενη από πιστοποιημένη αρχή παροχής ψηφιακής υπογραφής και να εγγραφούν στο ηλεκτρονικό σύστημα (ΕΣΗΔΗΣ- Διαδικτυακή πύλη www.promitheus.gov.gr), στο άρθρο 3.5 ότι τα στοιχεία και δικαιολογητικά που περιλαμβάνονται στον (υπο)φάκελο με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής» και της Οικονομικής Προσφοράς υποβάλλονται από τον οικονομικό φορέα ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου Portable Document Format (PDF) και εφόσον έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο, φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8 της υπ' αρ 117384/26-10-2017 Κ.Υ.Α. η οποία παραπέμπει ρητώς στον Κανονισμό 910/2014.

39. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, εφαρμόζοντας τις οδηγίες της Αρχής Πιστοποίησης Ελληνικού Δημοσίου, όταν κανείς ανοίξει το επίμαχο ΤΕΥΔ και το αρχείο Project_Financial_Proposal_Art... που υπέβαλε η παρεμβαίνουσα με την προσφορά της, υπογεγραμμένα αμφότερα ηλεκτρονικά από τον νόμιμο εκπρόσωπό της, εμφανώς αναγράφεται το - προφανώς τυποποιημένο - μήνυμα «At least one signature has problems» δηλαδή «*Τουλάχιστον μία υπογραφή έχει πρόβλημα*» και κάνει «κλικ» πάνω στην ορατή υπογραφή του υπογεγραμμένου εγγράφου pdf, βλέπει το παράθυρο «Signature Validation Status», δηλαδή, «Κατάσταση Επικύρωσης Υπογραφής». Στο σχετικό εικονίδιο αναγράφεται ρητώς «Signature Validity Unknown», δηλαδή, σε μετάφραση «*η ισχύς της υπογραφής είναι άγνωστη*», το οποίο αποτυπώνεται σχηματικά με ένα θαυμαστικό. Το ίδιο μήνυμα εμφανίζεται και όταν κάνει κανείς «κλικ» στις ιδιότητες της υπογραφής, ενώ πατώντας το «Show

Signer's Certificate», στο υποπεδίο ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ στο πεδίο ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ του ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ προκύπτει ότι οι εν λόγω ηλεκτρονικές υπογραφές φέρουν τιμή ..., η οποία κατά τον Κανονισμό Πιστοποίησης της ΑΠΕΔ αντιστοιχεί σε πιστοποιητικό χαλαρής αποθήκευσης και όχι την τιμή ...που αντιστοιχεί στην Πολιτική Πιστοποίησης 1, και πάντως όχι σε υπογραφή κατά νόμο φέρουσα τις ιδιότητες της προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής που υπέχει θέση ιδιόχειρης.

40. Επειδή, σύμφωνα με το προϊσχύον θεσμικό πλαίσιο του ΠΔ 150/2001, στο άρθρο 3 παρ. 1 ορίζονταν ότι: *«Η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό και δημιουργείται από ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφής επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής τόσο στο ουσιαστικό όσο και στο δικονομικό δίκαιο»*, ενώ στο άρθρο 2 ως ασφαλής διάταξη ορίζονταν η διάταξη δημιουργίας υπογραφής, που πληρούσε τους όρους του Παραρτήματος III, το οποίο όριζε ότι: *«1. Οι ασφαλείς διατάξεις δημιουργίας υπογραφής πρέπει, μέσω ενδεδειγμένων τεχνικών και διαδικαστικών μέσων, να διασφαλίζουν τουλάχιστον ότι: α) τα δεδομένα δημιουργίας υπογραφής που χρησιμοποιούνται προς παραγωγή υπογραφών απαντούν κατ' ουσία, μόνο μία φορά και ότι το απόρρητο είναι διασφαλισμένο β) τα δεδομένα δημιουργίας υπογραφής που χρησιμοποιούνται προς παραγωγή υπογραφών δεν μπορούν, με εύλογη βεβαιότητα, να αντληθούν από αλλού και ότι η υπογραφή προστατεύεται από πλαστογραφία με τα μέσα της σύγχρονης τεχνολογίας, γ) τα δεδομένα δημιουργίας υπογραφής που χρησιμοποιούνται προς παραγωγή υπογραφών μπορούν να προστατεύονται αποτελεσματικά από τον νόμιμο υπογράφοντα κατά της χρησιμοποίησης από τρίτους 2. Οι ασφαλείς διατάξεις δημιουργίας υπογραφής δεν μεταβάλλουν τα προς υπογραφή δεδομένα ούτε εμποδίζουν την υποβολή των δεδομένων αυτών στο υπογράφοντα πριν από τη διαδικασία υπογραφής»*. Περαιτέρω, στις ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΨΗΦΙΑΚΑ ΥΠΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΜΕ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΑ ΨΗΦΙΑΚΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΣΚΛΗΡΗΣ ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΠΕΔ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΧΡΟΝΟΣΗΜΑΝΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΛΗ «ΕΡΜΗΣ» της ΑΠΕΔ, υπό το προϊσχύον καθεστώς αναφέρεται ότι: *«3. Προηγμένη Ηλεκτρονική Υπογραφή (Ψηφιακή Υπογραφή)*

Η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή (ψηφιακή υπογραφή) βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό και δημιουργείται με τη χρήση Ασφαλούς Διάταξης Δημιουργίας Υπογραφής (ΑΔΔΥ). Ως ΑΔΔΥ ορίζεται η μικροσυσκευή (Usb Token / Smart Card + Card Reader) που πληροί συγκεκριμένες προδιαγραφές και στην οποία εισάγονται τα ψηφιακά πιστοποιητικά σκληρής αποθήκευσης με ασφαλή τρόπο (Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται και στο σχετικό εγχειρίδιο που διατίθεται στα εργαλεία του διαδικτυακού τόπου της ΑΠΕΔ.

Η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή είναι η μόνη ηλεκτρονική υπογραφή που υπέχει θέση ιδιόχειρης τόσο στο ουσιαστικό όσο και στο δικονομικό δίκαιο [.....]. Επομένως, προκειμένου να υπέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής, η ηλεκτρονική υπογραφή υπό το προϊσχύον θεσμικό πλαίσιο, έπρεπε να συντρέχουν σωρευτικά δύο προϋποθέσεις, ήτοι το αναγνωρισμένο πιστοποιητικό και η χρήση ασφαλούς διάταξης δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής.

41. Επειδή σύμφωνα με τον Κανονισμό Πιστοποίησης της Αρχής Πιστοποίησης του Ελληνικού Δημόσιου (ΑΠΕΔ) (ΦΕΚ 799 Β/09-06-2010 που τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ με ΑΠ ΥΑΠ /Φ.60/3431/27-12-2013) - ΦΕΚ 3320 Β/27-12-2013 και πιο συγκεκριμένα την ενότητα 1.2.1 που αφορά τις Πολιτικές Πιστοποιητικών, η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή (ψηφιακή υπογραφή) ηλεκτρονικών μηνυμάτων, εγγράφων και η αυθεντικοποίηση του χρήστη προϋποθέτει την έκδοση πιστοποιητικών βάσει της Πολιτικής Πιστοποίησης 1 (ΠΠ 1). Στην παράγραφο 1.2.1 αναφέρεται ότι η ΠΠ1 «Η ΠΠ 1 αντιστοιχεί στην δημόσια πολιτική πιστοποιητικών “QCP +SSCD” όπως περιγράφεται στο πρότυπο ETSI 101 456 του European Telecommunications Standards Institute».

Ως εκ τούτου, τα ψηφιακά πιστοποιητικά που εκδίδονται από την ΑΠΕΔ βάσει της ΠΠ 1 μπορούν να υποστηρίξουν προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 3 του Π.Δ. 150/2001.

Με βάση τις διατάξεις του Π.Δ. 150/2001 και του Κανονισμού Πιστοποίησης της ΑΠΕΔ όπως ισχύει, όταν ο χρήστης θέλει να υπογράψει ψηφιακά έγγραφα, ψηφιακά μηνύματα και η ψηφιακή υπογραφή του να έχει

αντίστοιχη ισχύ με την ιδιόχειρη θα πρέπει να χρησιμοποιεί ψηφιακά πιστοποιητικά σκληρής αποθήκευσης, τα οποία να καλύπτουν τις απαιτήσεις (OID) της ΠΠ1 (βλέπε σχετικά τον Κανονισμό Πιστοποίησης).

Ο έλεγχος για το αν ένα έγγραφο φέρει προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή γίνεται προκειμένου να ελεγχθεί αν το ψηφιακό πιστοποιητικό της αυθεντικοποίησης φέρει την τιμή αντικειμένου ...που αντιστοιχεί στην ΠΠ1».

42. Επειδή, κατά τα ως άνω αναλυθέντα, με το νέο θεσμικό πλαίσιο, οι διατάξεις του Ν.4727/2020 διακρίνουν την προηγμένη και την εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή με την εγκεκριμένη να αναγνωρίζεται ως ισοδύναμη της ιδιόχειρης υπογραφής και για την οποία να πρέπει να συντρέχουν ομοίως σωρευτικά οι προϋποθέσεις της εγκεκριμένης (αντί ασφαλούς κατά το ΠΔ 150/2001) διάταξης δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής και του εγκεκριμένου πιστοποιητικό ηλεκτρονικής υπογραφής (βλ. και https://www.aped.gov.gr/technika-themata/51-validity_check.html).

Συνακόλουθα, η ΑΠΕΔ έχει τροποποιήσει το βήμα 1 για την απόκτηση εγκεκριμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ως προς την ονομασία της ΑΔΔΥ (Ασφαλής Διάταξη Δημιουργίας Υπογραφής), την οποία όριζε ως «ειδική συσκευή (σε μορφή έξυπνης κάρτας ή *usb token*) ή κεντρική διάταξη εξ αποστάσεως δημιουργίας ψηφιακής υπογραφής» (<https://www.aped.gov.gr/more/obtainsignature/4-step1.html>) σε ΕΔΔΥ (Εγκεκριμένη Διάταξη Δημιουργίας Υπογραφής) της οποίας ο ορισμός είναι ο εξής : «είναι μία ειδική συσκευή, σε μορφή *usb token* (στικάκι), που χρησιμοποιείται μόνο για τη δημιουργία ψηφιακής υπογραφής» (βλ. https://www.aped.gov.gr/contact/62-step1_new.html), ενώ και ο Οδηγός και ο Κανονισμός Πιστοποίησης της ΑΠΕΔ δεν έχουν τροποποιηθεί. Επομένως, είτε με το καταργηθέν ΠΔ 150/2001 είτε με τις διατάξεις του Ν.4727/2020 που ενσωματώνουν το ενωσιακό δίκαιο στην ελληνική έννομη τάξη προκύπτει ότι προκειμένου να διασφαλιστεί ένα υψηλό επίπεδο της αξιοπιστίας των υπογραφών, ο Ευρωπαϊός νομοθέτης *ex lege* έθεσε μόνον μία ορισμένη κατηγορία ηλεκτρονικής υπογραφής ως ισοδύναμη της (συμβατής) ιδιόχειρης, ενισχύοντας μάλιστα περαιτέρω τις απαιτήσεις προκειμένου να εξασφαλιστεί ο μεγαλύτερος δυνατός βαθμός πιθανολογικής ασφάλειας ως προς την προέλευση και ως προς το αναλλοίωτο του ηλεκτρονικού

εγγράφου, για την οποία απαιτείται η έκδοση ψηφιακών πιστοποιητικών σκληρής αποθήκευσης. Τα δε πιστοποιητικά σκληρής αποθήκευσης αυτά που αποθηκεύονται σε ΕΔΔΥ (Εγκεκριμένη Διάταξη Δημιουργίας Υπογραφής - usb token), ενώ τα πιστοποιητικά χαλαρής αποθήκευσης είναι ψηφιακά πιστοποιητικά που εγκαθίστανται στον υπολογιστή του τελικού χρήστη, ήτοι δεν πληρούν την απαίτηση της εγκεκριμένης διάταξης προκειμένου η ηλεκτρονική υπογραφή να έχει αντίστοιχη ισχύ με την ιδιόχειρη. Επομένως, αλυσιτελώς προβάλλει η παρεμβαίνουσα την τροποποίηση του κανονιστικού πλαισίου και την κατάργηση του ΠΔ 150/2001 κατά τη δημοσίευση της Διακήρυξης καθώς αφενός μεν δεν υφίσταται τροποποίηση στην απαίτηση πιστοποιητικού σκληρής αποθήκευσης προκειμένου η ηλεκτρονική υπογραφή να έχει αντίστοιχη ισχύ με την ιδιόχειρη και αφετέρου, η απαίτηση αυτή προβλέπεται ρητώς στους όρους της Διακήρυξης η οποία παραπέμπει στην ΚΥΑ με αρ. 117384/26-10-2017 η οποία παραπέμπει επίσης ρητώς στον Κανονισμό 910/2014.

43. Επειδή, σύμφωνα με τις ως άνω διατάξεις, ένα ηλεκτρονικό έγγραφο φέρει ψηφιακή υπογραφή, όταν κατά άνοιγμα του εγγράφου στην οθόνη ενός ηλεκτρονικού μέσου, ανοίγει και η δυνατότητα, μέσω της διαλειτουργικότητας είτε της ορατής απεικόνισης της ψηφιακής υπογραφής (του σχηματισμού αυτής) επί του εγγράφου είτε του ίδιου του ψηφιακά υπογεγραμμένου εγγράφου, οιοσδήποτε να προβεί στον έλεγχο της επαλήθευσης της υπογραφής, κατά τις οδηγίες της ΑΠΕΔ, δηλαδή να διερευνήσει τις «ιδιότητες υπογραφής», το όνομα και τα στοιχεία του «υπογράφοντος», αν το έγγραφο φέρει ενσωματωμένη χρονική σήμανση από αναγνωρισμένο πάροχο υπηρεσιών ασφαλούς χρονοσήμανσης, αν το ψηφιακό πιστοποιητικό είναι σκληρής αποθήκευσης, μέχρι τότε ισχύει και αν το έγγραφο έχει τροποποιηθεί από την θέση της ψηφιακής υπογραφής και μετά.

44.Επειδή, ο τελικός χρήστης μπορεί να αιτηθεί την έκδοση προσωπικών ψηφιακών πιστοποιητικά χαλαρής ή σκληρής αποθήκευσης. Στη δε περίπτωση που επιθυμεί την έκδοση ψηφιακών πιστοποιητικών σκληρής αποθήκευσης θα πρέπει να έχει προηγουμένως προμηθευτεί με ίδια μέσα την κατάλληλη ΕΔΔΥ η οποία πληρεί τις προδιαγραφές και είναι

συμβατή με την υποδομή της ΑΠΕΔ. Άρα, το πιστοποιητικό σκληρής αποθήκευσης, σε αντίθεση με το απλά αποθηκευόμενο στον υπολογιστή του χρήστη, χαλαρής αποθήκευσης πιστοποιητικό, αποθηκεύεται σε ειδική συσκευή usb που προμηθεύεται μόνος του ο ίδιος ο χρήστης. Η ψηφιακή υπογραφή που δημιουργείται με μέσα τα οποία ο υπογράφων μπορεί να διατηρήσει υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο είναι αυτή που ορίζονταν ως «Προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή» ή «ψηφιακή υπογραφή» κατά το ΠΔ 150/2001 ή ως «εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή» κατά τον Ν.4727/2020, η οποία και μόνο υπέχει τη θέση ιδιόχειρης και η οποία απαιτείται για τη συμμετοχή στην παρούσα διαγωνιστική διαδικασία.

45. Επειδή στη βάση των ανωτέρω αναφορικά με το ζήτημα της ψηφιακής υπογραφής εγγράφων που υποβάλλονται με την προσφορά διαγωνιζομένου στο διαδικτυακό τόπο του διαγωνισμού και τη δυνατότητα θεραπείας σε περίπτωση παράλειψης, καθίσταται σαφές ότι δεν είναι δυνατή η προσφυγή στην δυνατότητα συμπλήρωσης αυτών κατά τις διατάξεις του άρθρου 102 του ν. 4412/2016, καθώς η έλλειψη υπογραφής ή η μη νόμιμη/έγκυρη υπογραφή του ισοδυναμεί με την μη νόμιμη/έγκυρη υποβολή του (βλ. σχετικά και την με αρ. 23 Κατευθυντήρια Οδηγία της ΕΑΔΔΗΣΥ, με Αριθμ. Πρωτ. 949/13-2-2018 (ΑΔΑ : Ψ3ΗΙΟΞΤΒ-Κ3Κ) αναφέρει μεταξύ άλλων ως προς το ζήτημα της ψηφιακής υπογραφής του ΕΕΕΣ και ΤΕΥΔ ότι «2.3.1. ... στις περιπτώσεις έλλειψης υπογραφής/ών στο ΤΕΥΔ/ΕΕΕΣ δεν είναι δυνατή η προσφυγή στην, κατά τα ανωτέρω, δυνατότητα συμπλήρωσης, καθώς η έλλειψη υπογραφής του ΤΕΥΔ/ΕΕΕΣ ή η μη νόμιμη/έγκυρη υπογραφή του ισοδυναμεί με την μη νόμιμη/έγκυρη υποβολή του, η, δε, ως άνω δυνατότητα παροχής διευκρινίσεων ή/και συμπλήρωσης αφορά μόνο σε ήδη υποβληθέντα έγγραφα/δικαιολογητικά (πρβλ. άρθρο 102 παρ. 2 τελευταίο εδάφιο Ν. 4412/2016)».

46.Επειδή, κατ' αποτέλεσμα των ανωτέρω, προκύπτει ότι οι υπογραφές της παρεμβαίνουσας στα επίμαχα αρχεία δεν στηρίζονται σε πιστοποιητικά σκληρής αποθήκευσης, ως βασίμως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, και άρα δεν συνιστούν ηλεκτρονικές υπογραφές που υπέχουν θέση ιδιόγραφης υπογραφής κατά το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Επομένως, δεν πληρούνται οι ρητές απαιτήσεις της διακήρυξης για

εγκεκριμένη ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή και, συνεπώς, η υποβολή των επίμαχων αρχείων δεν είναι παραδεκτή. Επομένως, αβασίμως υποστηρίζει η παρεμβαίνουσα ότι αληθής έννοια των κρίσιμων διατάξεων ουδόλως καθιστούν την ψηφιακή υπογραφή της πλημμελή και την προσφορά της απορριπτέα, εκ του λόγου ότι το ψηφιακό πιστοποιητικό είναι χαλαρής αποθήκευσης. Αλυσιτελώς δε η παρεμβαίνουσα και η αναθέτουσα αρχή προβάλλουν τους οικείους ισχυρισμούς της περί έγκυρης υπογραφής που αναφέρει μη τροποποίηση μετά την υπογραφή και έγκυρη ταυτότητα υπογράφοντος, διότι όλα τα ανωτέρω έπρεπε να πιστοποιούνται κατά τη διακήρυξη όχι απλώς από εν γένει αναφορές πιστοποιητικού μιας ηλεκτρονικής υπογραφής, αλλά από τα στοιχεία του πιστοποιητικού σκληρής αποθήκευσης μιας προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής, όπως με σαφήνεια και η διακήρυξη όρισε με την παραπομπή της στην ΚΥΑ 117384 και περαιτέρω στον Κανονισμό 910/2014. Περαιτέρω, αλυσιτελώς προβάλλει η παρεμβαίνουσα ότι το πιστοποιητικό της προέρχεται από εγκεκριμένο πάροχο καθώς η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την εγκυρότητα του πιστοποιητικού αλλά ισχυρίζεται ότι το ψηφιακό πιστοποιητικό της είναι χαλαρής αποθήκευσης, ο έλεγχος του οποίου γίνεται στο επόμενο στάδιο. Ομοίως, αλυσιτελώς προβάλλει ότι, κατά το παρελθόν, δεν είχε αντιμετωπίσει πρόβλημα σε άλλους διαγωνισμούς. Εξάλλου, αναποδείκτως η παρεμβαίνουσα υποστηρίζει ότι αιτήθηκε και της χορηγήθηκε το απαιτούμενο usb stick με τα απαραίτητα ψηφιακά πιστοποιητικά καθώς, εν προκειμένω, προκύπτει ότι δεν έκανε χρήση αυτού για να υπογράψει τα επίμαχα αρχεία. Επομένως, τα αρχεία της προσφοράς της παρεμβαίνουσας, επί ποινή αποκλεισμού απαιτούμενα, απαραδέκτως υπεβλήθησαν ως μη υπογραφέντα κατά τα απαιτούμενα από τη διακήρυξη και άρα, η αναθέτουσα αρχή έπρεπε, κατά δέσμια αρμοδιότητα και σύμφωνα με τις αρχές της τυπικότητας, της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας να απορρίψει την προσφορά της, παρά τα περί αντιθέτου προβαλλόμενα (βλ. αποφάσεις ΑΕΠΠ 311/2020, 517/2020). Επομένως, ο μοναδικός λόγος της προσφυγής πρέπει να γίνει δεκτός.

47. Επειδή, κατά τα ως άνω διαλαμβανόμενα,

48. Επειδή γίνεται δεκτή εν συνόλω η εισήγηση.

Αριθμός απόφασης: 811/2021

49. Επειδή, κατ' ακολουθίαν, η κρινόμενη Προδικαστική Προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή.

50. Επειδή η παρέμβαση πρέπει να απορριφθεί.

51. Επειδή, ύστερα από τη σκέψη 49, πρέπει να επιστραφεί το παράβολο που κατέθεσε η προσφεύγουσα (άρθρα 363 παρ.5 του ν.4412/2016 και 5 του ΠΔ 39/2017).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την προδικαστική προσφυγή.

Απορρίπτει την παρέμβαση.

Ακυρώνει την υπ' αριθμ. ...απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής της αναθέτουσας αρχής, κατά τα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Ορίζει την επιστροφή στην προσφεύγουσα του παραβόλου ποσού πέντε χιλιάδων διακοσίων σαράντα δύο (5.242) ευρώ.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στις 16 Απριλίου 2021 και εκδόθηκε στις 5 Μαΐου 2021 στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη.

Η Πρόεδρος
ΕΙΡΗΝΗ ΑΨΟΚΑΡΔΟΥ

Ο Γραμματέας
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΕΜΙΡΤΖΗΟΓΛΟΥ
α/α ΜΙΧΑΗΛ ΣΟΦΙΑΝΟΣ